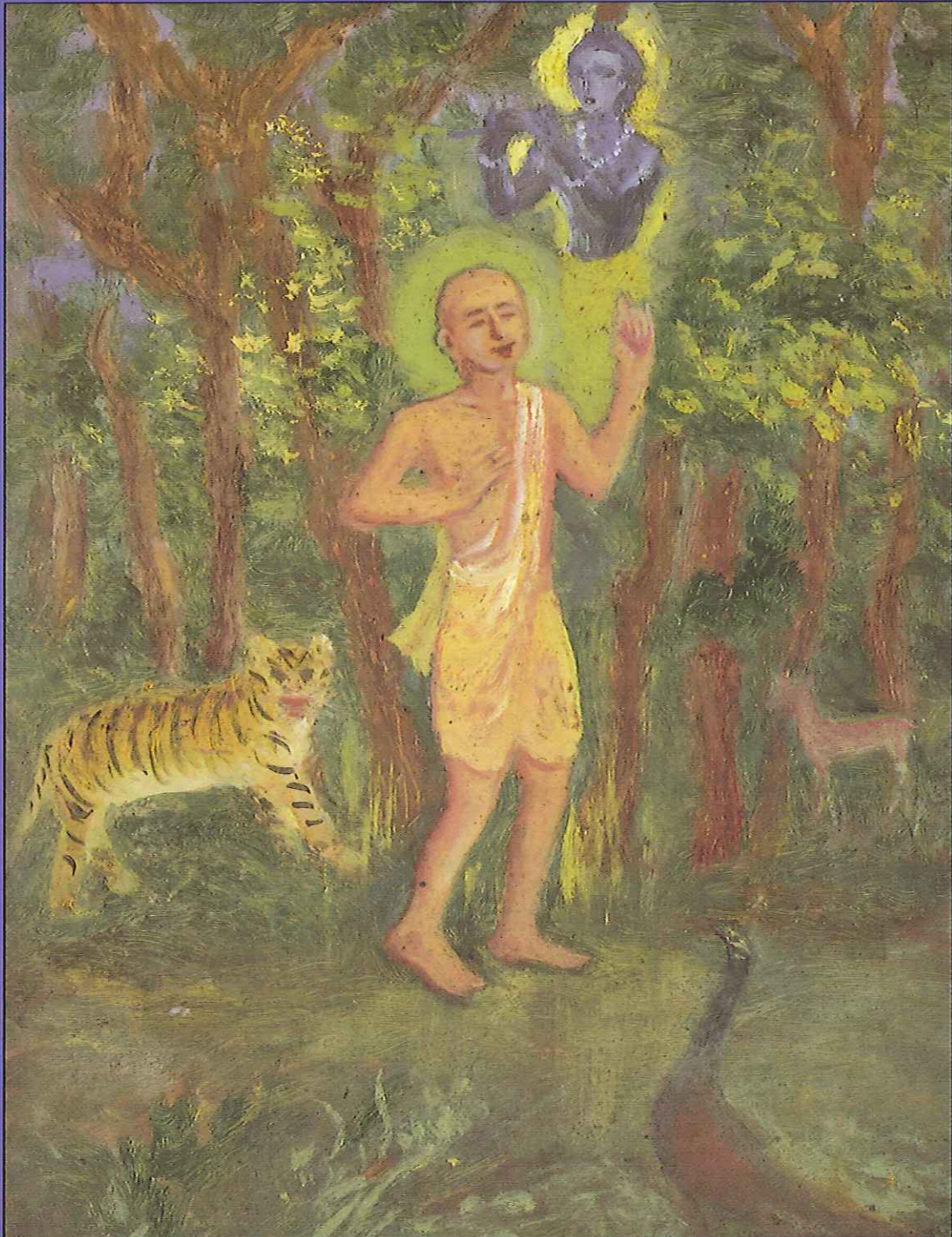

Nr 4 • 1993 • årg 17 • 30 kr

sydasien

HARE
KRISHNA
HARE
KRISHNA

KRISHNA
KRISHNA
HARE
HARE

Skandal kring
lyxforskning skakar
finska presidentvalet

Förlorad generation
i kontroll av
ruinernas Kabul

PRETAB 0111-04

04

7 383011 103006

UR INNEHÅLLET

Benazir Bhutto tillbaka	8
Forskningskandal i Finland	12
Milarepas Tusen Sångare	14
Indiens störste popsångare	16
Bo Gunnarsson i Kabuls ruiner	20
Övergripp mot hjälparbetare	23
Bangladeshförfattare hotas till livet av islamiska fanatiker	24
"Förbjud homosexuella att adoptera"	26

Omslaget en målning av konstnären Annada Munshi, Calcutta, visar hur Sri Chaitanya, Krishnakultens reformator, fick sin Krishnapuppenbarelse i Gaya.

SYDASIEN
BOX 1142
221 05 LUND

Besöksadress: Råbygatan 5 B, 223 61 Lund.
Telefon: 046-13 35 68.

Ansvarig utgivare: Thomas Bibin.

Teknisk redaktör: Lars Eklund.

Tryck: I-Tryck Grafiska Huset, Luleå 1993.

Register: Progek, Göteborg.

ISSN: 0282-0463

Prenumeration: Medlemskap i tidskriftsföreningen SYDASIEN, inkl fyra nummer av tidningen (ett år) kostar för privatpersoner i Sverige 120 kr, övriga Norden 150 kr. Enbart prenumeration (institutioner och bibliotek) kostar 150 kr. Utanför Norden 90 kr portotillägg + ytterligare 55 kr om betalning sker med utländsk check. Vi är tacksamma för stödprenumerationer/medlemskap å minst 200 kr.

Lösnummerpris: 30 kr.

Postgiro: 79 54 96-9 SYDASIEN.

Redaktör för detta nummer: Lars Eklund

Kommande nummer görs av Skåne/Köpenhamns-redaktionen och utkommer i februari. Artiklar och debattinlägg välkomnas.

Manusstopp: 3 januari 1994.

Kontaktpersoner för lokala redaktionskommittéer:
Stockholm: Tobias Hellström, Råsundavägen 70,
171 52 Solna, 08-27 05 85.

Göteborg: Thomas Bibin, Västra Bodarnevägen
3102, 441 60 Alingsås, 0322-511 77.

Skåne: Göran Djurfeldt, Kullavägen 3, 232 51
Åkarp, 040-46 08 95.

Köpenhamn: Stig Toft-Madsen, Strandgade 92,
DK-1401 København K, (00945) 31 54 56 11.

Tidskriftsföreningen SYDASIEN har som mål att sprida information om situationen i södra Asien. Föreningen stödjer de krafter som bekämpar imperialismen, det politiska förtrycket och underutvecklingen i området. Föreningen är fristående från politiska partier och grupperingar i Sydasiens såväl som i Sverige.

☆☆☆☆☆☆☆☆☆☆

Öst – Väst Hemma bäst

Så återvände Krishnarörelsen till ursprungslandet

En stor del av västvärldens nya religioner härstammar från Indien. De flesta bygger på en traditionell guru/lärjunge-relation och kretsar i regel kring en karismatisk individ. I flertalet av de nya religionerna med indiskt ursprung har förutsättningen för tillväxt och konsolidering varit den karismatiska ledarens missionsverksamhet i västvärlden.

Först därefter har religionerna vänt sig mot ursprungslandet och sökt nå inflytande även där. Man kan därför säga att en religion som ISKCON (*International Society for Krishna Consciousness*, också känt som Hare Krishna-rörelsen) befinner sig i ett spänningsfält mellan dess indiska utgångspunkt och religionens primära förankring i väst.

ISKCON är i själva verket en traditionalistisk indisk religion. Det nya i sammanhanget är varken trossystemet eller ritualerna utan endast det att religionen förekommer utanför Indien. ISKCON för vidare traditionen efter den bengaliske mystikern och reformatorn av den hinduiska bhakti-religionen **Chaitanya Mahabrabhu**, född år 1486. Målet är en autentisk och obefläckad bhakti-fromhet överallt där religionen frodas.

Bara av den anledningen framstår Indien och den klassiska bhakti-religiositeten som beständiga ideal för de europeiska och amerikanska medlemmarna av religionen. Som invigda medlemmar i en egen sekt – *Gaudia-Vaisnava*-orden – uppfattar de troende sig som fullvärdiga representanter för Chaitanyas religiösa tradition.

Anser sig vara brahminer

Tvärtemot gängse hinduisk uppfattning anser de till och med att deras initiation gör dem till brahminer, också i förhållande till det existerande hinduiska samhället. Munkar och nunnor klär sig efter traditionella föreskrifter i indisk dräkt, dhoti respektive sari. Männen låter raka hjässan och bär

Krishna och Balarama återvänder från kohagarna i Vrindavan, beundrade av herdeflickorna, Gopis. © ISKCON Calcutta

Vishnus tecken på sina kroppar.

I de europeiska och amerikanska templen genomförs kulten framför gudabilder av Krishna (i egen gestalt eller i form av någon inkarnation) och man iakttar nogsammt traditionella taburegler när det gäller t ex mat och sexualliv. ISKCONs medlemmar har med andra ord Indien som en del av sitt religiösa medvetande, och det är därför inte underligt att man mycket målmedvetet har sökt sig tillbaka till rötterna även rent konkret.

Då ISKCONs grundare **Bhaktivedanta Swami Prabhupada** dog 1977, 81 år gammal, hade organisationen redan börjat arbeta i Indien, men verksamheten eskalerades först därefter. Idag har ISKCON omfattande verksamhet i mer än 40 städer, bl a Bombay, och man har byggt religiösa centra i Mayapur i Västbengalen och Vrindavana i Uttar Pradesh, båda platserna intimt förknippade med Krishnakulten.

Det vore fel att påstå att ISKCON är en allmänt erkänd religion, men organisationen kan inte förbises.

Krishna, den blå guden, omtalas redan i Veda-skripterna, hinduismens äldsta källmaterial. Men det var först långt senare som Krishna utvecklades till att bli hinduismens populäraste gudom.

Bäst känd är han från Bhagavad-gita och Purana-texterna. Oftast framställs han som en Vishnus avatarer, en inkarnation av Vishnu, men ibland framställs också Krishna som den allomfattande gudomen som alla andra gudar utgår från.

Krishna är kärlekens gud och dyrkas genom bhakti-yoga, d v s genom hängivenhet och underkastelse. Efter att ha utvecklat sin hängivenhet till guden – i någon av hans många gestalter – blir den troende förenad med den andliga princip som gudsgestalten representerar. Därefter kan den troende uppnå en nära förbindelse med guden, men aldrig total förenig.

Bhakti-religionen är theistisk, den förnekar att människan kan uppnå enhet med gudomen, till skillnad från den monistiska hinduismen, där sammansmältning med gudomen är målet.

Bhakti-religionen definierar helt visst bestämda regler för hur man ska leva, men i förhållandet till Gud betonar man det levande, aktiva engagemanget och inte ett undertryckande av känslorna.

Modell av Sri Prabhupada, rörelsens grundare, i världshögkvarteret i Mayapur, Västbengalen. Foto: LARS EKLUND

Exempelvis deltog över 250 000 människor när man i augusti 1992 firade Krishnas uppenbarelsefest (Janmashtami) i Bombay. Bland deltagarna återfanns flera av delstaten Maharashtra ministrar samt Bombays borgmästare.

Ökad aktivitet i Indien

På samma sätt blir ISKCONs processions till guden Jagannaths (en av Krishnas inkarnationer) ära allt större för varje år i städer som Madras och Calcutta. ISKCON restaurerar tempel, besparar de fattiga, uppför hotell till pilgrimer och driver särskilda religionsskolor över hela Indien. I några få fall har ISKCON-med-

Vishva Rupa. I Mahabharata framträder Krishna i sin skimrande och skräckinjagande universella form inför sin överväldigade lärjunge Arjuna.

© ISKCON Calcutta

direkt. Den rituella kroppsmålningen utförs med färgad lera ifrån floden Jamuna. Tulsi-planter (basilika) som offras till guden (och som uppfattas såsom en inkarnation av en av Krishnas herdinnor (gopier) importerar från Indien och förvaras i växthus. En rad matvaror man äter odlas i Indien, de rituella föremålen är indiska.

lemmar t o m fått lov att vara med om ceremonierna i det stora Jagannath-templet i Puri, dit normalt bara hinduer äger tillträde. Organisationens tidning *ISKCON World Review* har i varje nummer en hel sektion (tre sidor) under rubriken "ISKCON in India".

ISKCONs relation till Indien måste ses i förhållande till organisationens grundare. Bhaktivedanta, den andlige Mästaren, är först och främst förbindelselänk mellan de troende och Krishna, men eftersom religionen knyter Krishna så intimt till Indien, har gudsförhållandet utvidgats till att också innefatta ett förhållande till de heliga platserna.

Trossystemet innehåller en helig geografi, och Krishna-kulten utan Indien vore lika omöjlig som judendomen utan Israel. Visserligen är ISKCONs medlemmar utanför Indien inte snävt förbundna med Indien, även om alla eftersträvar att delta i pilgrimsresor, och många förklarar att de vill åka dit för att dö (enligt teologin kommer hängivna människor som dör i Vrindavana inte att inkarneras igen). Men Indien är som sagt centralt placerat i de troendes medvetande och står som ett markant perspektiv för deras dagliga aktiviteter.

I rituellt mening är den nära anknytningen till de heliga platserna i gengäld mycket

Den direkta kontakten med det heliga landet är på det sättet tryggad och på ritualernas premisser existerar det en kraftfull kontakt mellan de troende och Krishnas land.

Bland hinduer i Europa och USA är ISKCONs tempel attraktiva. Bortsett från de större städerna där det finns en koncentration av hinduer (som t ex i England) är det ont om hinduiska helgedomar i väst, och därför blir ISKCONs traditionsbestämda tempel och noggranna korrekta ritualer naturliga mål.

Av samma skäl stödjer många hinduer ISKCONs tempel ekonomiskt. Man menar att ISKCON i gengäld gör en insats i Indien. Att det sker ett utbyte är utan tvivel sant. Många av ISKCONs medlemmar är välutbildade människor med ingående specialkunskaper. Det hjälper i ett land som Indien där organisation och fackexpertis inte alltid är i högsädet.

Det har efter allt att döma glatt och imponerat indierna, att ISKCON så ingående har ansträngt sig att hävda indiska intressen i ett hinduiskt perspektiv. Man har i ISKCON sett en motpol till det imperialistiska mötet med väst, och har erfärut att också väst (representerat av ISKCONs etniskt vita medlemmar) har känt sig dragna till (en av) hinduismens traditionella former, och att hinduismens ideal sätts över

västs egna. Att det sedan är människor som på andra sätt praktiskt och teoretiskt kan tillföra Indien något nytt, så är det ju bara bra, menar man.

Sändes till Amerika

ISKCON kom till väst för att Bhaktivedantas egen mästare bad honom föra bhakti-religiositeten till USA. Bhaktivedanta var 70 år gammal när han 1965, bokstavligt talat med tomma händer, inledde sin missionsverksamhet. Hans mål var att erbjuda västvärlden bhakti-religionens universella sanningar, men han hade förmodligen inte drömt om att hans organisation en dag skulle vända tillbaka till Indien och bidra till samma traditions konsolidering på hemmaplan.

Relationen är komplicerad och kan omöjligt framställas i denna artikel. På föreliggande material vågar vi dock dra slutsatsen, att västs materiella resursrikedom och många av de troendes i väst höga utbildningsnivå ligger bakom ISKCONs insats i Indien.

Även om organisationen mycket medvetet söker att upprätthålla religionens traditionsbestämda krav, sticker det dock i ögonen att vi åter har representanter för en mäktig västvärld som mer eller mindre tar och ger som det passar dem i ett främmande och fattigt land.

Man lägger också märke till att de politiska ledare, affärsmän m fl som stödjer ISKCONs arbete i Indien är de samma som ofta ses arm i arm med västs politiska och ekonomiska företrädare.

Vi varken kan eller bör förebrå ISKCONs medlemmar för deras religiösa engagemang. Enligt min mening finns det inget ont i dem. Men vi bör tillåta oss att konstatera, att kulturimperialismen den här gången – oavsett vad indierna själva säger – har antagit en ny och fascinerande form. Nu har "vi" blivit hinduer, och åtar oss att återinföra religionen, sådan som "vi" anser att den bör vara.

ISKCON hävdar att man representerar en slutgiltig form av religionen, och att man i kraft av lärjungesuccesen har formella krav på religiös kompetens och därmed institutionellt inflytande.

Många indier, men också västerländska indologer, antropologer och religionsforskare har känt ISKCONs närvaro som påträngande och opassande. Jag betvivlar dock att de vanliga indier som utspisas dagligen – och gratis – i ISKCONs tempel har något att anmärka på.

Egentligen är det inte så mycket att förundra sig över. Religion är ett dynamiskt fenomen, och det är inte första gången i religionshistorien som en religion ändrat karaktär till följd av nyomvända konvertiters insats gentemot den ursprungliga traditionen. Jag har t ex själv haft nöjet att möta en missionerande indier i Köpenhamn som talade varmt för kristendomen. Vilket inflytande han har kan jag

Sri Chaitanya uppträdde i början av 1500-talet som ett helgon. Han hette egentligen Viswambhar och kom från Nadia i Bengalen. Vid 24 års ålder fick han en stark Krishnauppenbarelse under en pilgrimsfärd till Gaya och därefter började han sprida läran om gudshängivenhet genom att lovsjunga Krishnas namn. Det är hans tradition som Hare Krishna-rörelsen bygger på.

Chaitanya introducerade Kirtan (gemensam andlig lovsång) som ett sätt att utveckla kärlek för Gud, något som inte förekommer i andra hinduiska inriktningar. Kulten spreds över stora delar av Indien, från Nadia i Bengalen till Rajmahendri i Sydindien och Vrindavan i Nordindien, men allra starkast förankrad blev den i Orissa, där Krishna dyrkas i sin form av Jaggannath i templet i Puri. Chaitanya tillbringade sina sista 18 år av sitt liv just i Puri. Och det påstås att hans själ när han dog uppgick i Jaggannath.

Väggmålning med Chaitanya-motiv i Hare Krishnas tempelanläggning i Mayapur.

Foto: LARS EKLUND

dock inte bedöma.

Mikael Rothstein

Mikael Rothstein, född 1961, är filosofie doktor i religionshistoria och anställd vid Institut for Religionshistorie, Københavns universitet. Hans huvudsakliga forskningsområde är de nya religionerna i västvärlden.

Litteratur:

David Bromley & Larry D Shinn (eds): Krishna Consciousness in the West. Brucknell University Press. London 1989.

Mikael Rothstein: Gud er blå. De nye religiøse bevægelser. Gyldendal. København 1991 (2 udg 1993)

Larry D Shinn: The Dark Lord. The Westminster Press. Philadelphia 1987.

H C Das(eds): Sri Chaitanya in the religious life of India. Punthi Pustak (136/4B, Bidhan Sarani, Calcutta 700 004). Calcutta 1989.

Så är det att vara hängiven i Malmö

Mats Erik Olausson, eller som han också heter Madhavi puri Das, är brahmin inom Hare Krishna-rörelsen, han leder ibland gudstjänsten i templet i Malmö. Mikael Andersen har träffat honom och samtalat om hur det är att vara Krishnahängiven i Sverige.

Hur ser din vardag ut?

● Vad jag försöker göra är att stiga upp ungefär kvart i fyra på morgonen. Jag duschar, klär på mig och cyklar iväg ner till templet för första ceremonin som är kl 4.30. Där tar jag del av morgonprogrammet.

Strax efter nio när programmet är slut och vi har ätit frukost, så cyklar jag över till min datafirma. Under morgonprogrammet har jag bytt från så att säga mina vardagskläder till speciella Krishnakläder, men sedan byter jag tillbaka när jag skall till arbetet. Jag är på mitt arbete större delen av dagen, fram till fem-sex, med avbrott för lunch. Sedan kommer jag hem och tillbringar en stund med familjen. Jag försöker att gå och lägga mig vid åtta så att jag orkar upp på morgonen.

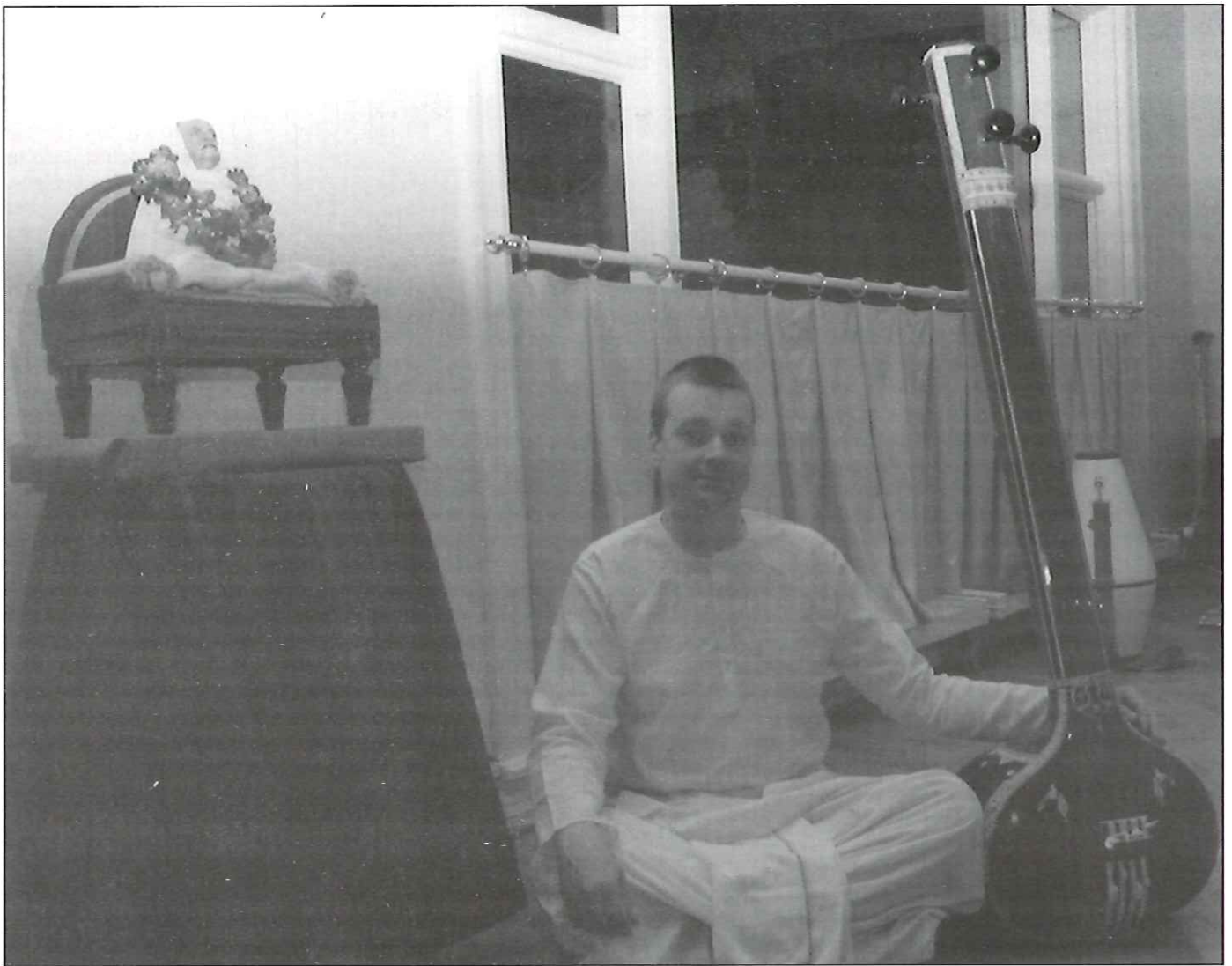
I realiteten är det väl annorlunda ibland. Ett par gånger i veckan brukar jag ta sovmorgon och går inte till templet, beroende på att jag måste stanna uppe längre på kvällen av en eller annan orsak. Vi kanske har fått gäster eller något i den stilen.

Har du familj?

● En grabb som är två år och åtta månader, och en hustru som givetvis också är aktiv i Krishna-rörelsen.

Du byter kläder när du går till jobbet. Är det kostym som gäller då?

● Det varierar. Skall jag ut på något företag och göra jobb så brukar jag ha lite

Madhavi puri Das alias Mats Erik Olausson i templet i Malmö.

Foto: MIKAEL ANDERSEN

prydligare kläder på mig - kavaj, byxor, slips. Men om jag vet att jag inte skall behöva åka ut så har jag jeans och någon enklare arbetsskjorta.

Mitt arbete består till viss del av att reparera och försälja datorer men i minskande grad. Alltmer så arbetar jag med internationell copyright för Krishna-rörelsens bokförlag som heter BBT. Vilket betyder att jag då bevakar intrång på upphovsrättsområdet, lagsöker då det behövs, och det tar största delen av min tid. ... Nu senast hade vi en annons i novembernumret av Nöjesguiden där Kungsörnen annonserade för snabbmakaroner och hade en jättestor färgbild på Krishna, av någon anledning. Problemet var bara att de hade satt bilden utan att ha en copyright-text och utan att ha vårt tillstånd innan. Det kan vi inte tillåta så nu håller vi på att förhandla med dem.

Den här frisuren som du har är ganska speciell för Hare Krishna.

● Ja, det är en liten tofs i bakhuvudet.

Är det en symbol för något?

● Det är en del av vår gamla tradition. I Asien förekommer också buddhism i en ganska stor utsträckning. Buddhister brukar klä sig ungefär på samma sätt som vi, men med den skillnaden att de inte har

den här tofsen. Eftersom buddhism är i många avseenden helt skild ifrån den personliga gudsuppfattningen – de flesta buddhister erkänner varken Guds eller själens existens – så kan det vara bra att ha ett drag som skiljer de båda grupperna åt. Men annars är det, skall vi säga, ett mode som beskrivs i våra skrifter sedan tusentals år.

Kan man få den frisuren hos frisören?

● Det kan han säkert trixa fram om man ger honom instruktioner. Annars brukar vi sköta om det själva med en rakapparat. Skall man vara riktigt fin så kan man raka sig ända in på svålen, men jag väljer att ha lite hår kvar eftersom jag har ett yrke att sköta och jag drar en skiljelinje mellan mig själv som professionell människa och mig själv som religionsutövare.

Möter du några problem i ditt religionsutövande?

● Nej, det var väl mer förr som jag upplevde att det fanns den här dualiteten mellan "vi och dom", vi i rörelsen och de utanför. Men det är någon slags försvarsmekanism och jag märker att ju mer förankrad jag blir i mitt eget utövande, i min tro och mina religiösa upplevelser, desto mindre betyder den här skillnaden för mig. Jag känner mig

inte hotad på något sätt eller förhindrad utan uppstår det hinder så är det snarare inom mig själv än att de är pådyvlade utifrån. Det går alltid att reglera så att man får en liten stund för sig själv om man behöver meditera eller studera.

Hur är det med era högtider och helger; stämmer de överens med våra veckodagar och helger?

● Veckan är ju som den är! För att kunna verka i samhället, så rör vi oss givetvis med det som förhärskar här, man anpassar sig efter de helger som råder i det svenska samhället. Hade vi befunnit oss i ett muslimskt eller judiskt land så hade vi fått anpassa sig efter det i och med att vi utgör en minoritet. Det är likadant med olika högtider av typ giftermål. I Sverige har vi inte den statusen att vigseln inom Krishna-rörelsen är lagligt giltig utan den måste kompletteras med en ceremoni uppe på rådhuset. Däremot är Krishna-rörelsens vigslar helt lagligt giltiga i Finland och Norge – i Finland sedan rätt nyligen och i Norge sedan flera år tillbaka.

Det indiska kastsystemet, är det något som ni har tagit över?

● Nej, det har vi inte gjort! Jag brukar säga att jag anser att det är förkastligt. Det finns

visserligen ett socialt system beskrivet i vedaskrifterna, men det vi ser i Indien i dag är en perverterad kvarleva av detta system. Det som beskrivs i veda, det faller sig ganska naturligt - nämligen att man indelar människor i enlighet med deras läggning och sätt att arbeta. Och det är inte så att man tvingar in folk i olika fack, utan man faller naturligt i fack typ adel, präster, borgare och bönder.

Det är kategorier som vi hittar i vilket samhälle som helst. Det är bara det att kriteriet på vilken grupp du tillhör utgörs av dig själv och inte efter vad

du tycker att du borde vara. Det är det som har gjort att det har ramlat snett i Indien. Brahminerna i Indien i dag har sällan de specifika definierade egenskaper som tillhör brahminerna, typ lärdom, renhet och tolerans. Man går då enbart efter om min pappa varit brahmin, d v s någon slags födslorätt, och då inser du själv att det går snett. Om din pappa varit hjärnkirurg så säger du att då är jag också hjärnkirurg utan att ha gått någon som helst utbildning.

De kristna högtiderna, deltar du i dem?

● Det mesta som jag deltar i det är ett blygsamt julfirande som tog fart när vi fick "lillen". Man vill ju samtidigt undvika att han blir alltför alienerad från kompisar. Vi införskaffar en liten konstgjord julgran som vi låter honom dekorera, sedan så serverar vi lite god vegetarisk julmat och så ger vi honom lite presenter och så där. Det är roligt. Som sagt, det har ingen djupare innebörd utan det är för att glädja grabben.

Julen är en högtid då många dricker sig berusade och dansar runt ett träd som någon har släpat in i kåken, äter bakdelen på en död gris och ger presenter till alla andra, utom till den vars födelsedag man firar, Jesus. Vi har motsvarande högtid då vi hyllar vår andlige mästare, men då går det hela tiden ut på att det är han som står i centrum, att vi ger gåvor till honom, och framför böner och prisar honom på olika sätt.

Det var väl egentligen den ursprungliga avsikten också med att fira Jesu födelse, vad vet jag? Det har ju hamnat i skymundan när det gäller den kommersiella julen då det gäller att njuta och frossa så mycket som möjligt. Vi tar inte del av det så mycket.

Hur är det med grannar och grannsamja?

● Våra närmaste grannar är ett annat par som också går till templet. Vi bor i ett kvar-

ter där sex lägenheter bebos av Krishnahängivna, så vi har ett relativt rikt socialt liv. Då har man ju dels det kollektiva men samtidigt privatlivets helgd.

Jag kan tänka mig att om man har så tidiga vanor att det kan stöta sig någon gång med grannar?

● Det är mera då i templet som det har förekommit klagomål trots att det är kontorslokaler som omger hela lokalen. Två våningar upp är det bostäder, men det hörs ju ändå så vi tar det lite lugnt här på morgonen och använder då bara de små cymbalerna.

Spelar det någon roll vem som har lagat maten?

● Helst skall den vara tillagad av en Krishnahängiven. Att maten är offrad till Krishna, det är om du tänker dig, en lite mer avancerad form av bordsbön. Man gör i ordning en liten tallrik till en gudabild till vilken man framför maten som en slags akt av hängivenhet. Det ligger väl lite grand i det eftersom man tycker det att, även om ens mamma kanske inte är en så duktig kock så säger man ändå att mammas köttbullar smakar bäst. Går man på en restaurang där man har en utbildad fransk kock, så kan maten vara väldigt läcker men det saknas ändå den där lilla "touchen" av hängivenhet. Mamma tycker ju om en, så hon genomsyrar det hon lagar med omtanke och kärlek - det är det samma vi försöker uppnå gentemot Gud, och det är en kvalitet som maten antar om man har en hängiven kock.

När någon dör, har ni några speciella krav? Det är ju ganska reglerat i samhället hur man får behandla de döda.

● Jag hade en kollega som dog för ett år sedan i en bilolycka, han lämnade kroppen i en bilolycka i Danmark. Hans kropp

kremerades, sedan lade man honom i en urna som hans mamma fick ta med sig. Hon flög över till Indien och strödde ut askan i Ganges. Kremering är det bästa sättet att göra sig av med kroppen. Hur reagerade dina föräldrar när du konverterade?

● De var till en början bestörta när jag gick med. Jag är ju då enda barnet och avbröt en civilingenjörsutbildning - resten kan du ju föreställa dig.

Hur bemöts du på arbetsplatsen?

● Jag arbetade i tre år på ett dataföretag som servicechef. Det var ett litet företag och jag måste säga att jag möttes av en väldigt fin förståelse, delvis kanske p g a att den som var VD där faktiskt hade träffat Swami Prabhupada för 17 år sedan när han läste på filosofiska institutionen i Uppsala 1973.

I övrigt så lät arbetskamraterna bli att röka inne på mitt rum och de var allmänt vänliga. De förstod väl. När det var någon ifrån huvudkontoret i Stockholm som skickat en stor bit lax till mig i julklapp, då ursäktade de sig lite grand. En gång kom jag till jobbet och jag hade jkostym och slips, men jag hade ju varit i templet på morgonen och glömt att tvätta bort det här märket i pannan. Min sekreterare, en trevlig dam på några och de 60, tittade då på mig och frågade på bred skånska "Mats, vaud äe då duu haur i pannan?"

Du har aldrig funderat på att emigrera till ett andligt hälsosammare klimat?

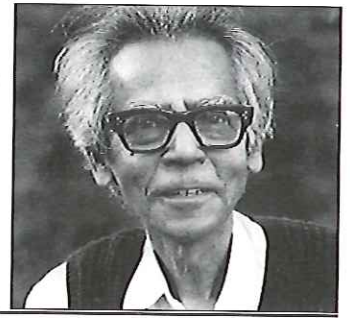
● Jag tänker väl försöka dra mig tillbaka, om jag lever så länge att kroppen hinner bli gammal, till Indien, när jag tycker att jag har gjort mitt. Men så länge jag är i någorlunda vigör och har en funktion att fylla här i Sverige, kanske dels i undervisande syfte så bor jag nog kvar här.

Var skulle du vilja bli återfödd någonstans?

● Hm, Det har jag faktiskt inte funderat på. Någonstans där jag får hålla på med det jag gör nu. Om det då är i den här världen eller i den andra, det är mindre betydelsefullt. Det viktiga är att man har kontakt med hängivna, med Krishna och att det är meningsfullt. Krishna har väl sin plan med vad han vill uträtta med hjälp av mig.

Mikael Andersen

Raos regering överlever i brist på alternativ

Calcutta 15 november 1993

Indien-kännare över hela världen väntar när detta skrivs spant på utgången av två pågående politiska utvecklingar. Det ena gäller de allmänna valen i fyra viktiga nordliga delstater samt i unionsterritoriet Delhi, med en valmanskår som uppgår till 174 miljoner människor. Valen hålls nu i slutet av november.

Det andra gäller militärens belägring av Hazratbalmoskén i Srinagar, huvudstad i delstaten Jammu & Kashmir. I moskén förvaras en helig relik från profeten Muhammed.

De fyra nordindiska staterna Madhya Pradesh, Rajasthan, Uttar Pradesh och Himachal Pradesh står för närvarande under presidentstyre sedan deras folkvalda BJP-regeringar avsattes av centralregeringen efter moskérivningen i Ayodhya i december förra året. De val som nu hålls är avsedda att återupprätta normalt konstitutionellt styre i dessa stater.

När det gäller unionsterritoriet Delhi, som inkluderar Indiens huvudstad New Delhi, handlar det om att efter 40 år för första gången välja ett lokalt parlament och en lokal regering. Alla fem staterna är säkra bastioner för BJP:s politik. Huruvida väljarna än en gång röstar fram det hindufundamentalistiska partiet till makten är en avgörande fråga för indisk politik.

Krisen kring Hazratbalmoskén är nu inne på sin andra månad. Om man ska centralregeringens version så handlar det om att s k beväpnade militanter förstärkta med några pakistanska agenter förskansat sig inne i helgedomen, och där tagit ett antal kashmiriska civilpersoner som gisslan. Alltmedan indiska arméförband omringat byggnadskomplexet och totalt utgångsförbud rätt inte bara i det närmaste grannskapet utan tidvis i hela staden.

Anhängare och sympatisörer till de inestängda militanterna har dessutom vid flera tillfällen genom uppmaningar till hartals, dvs total arbetsnedläggelse, fått det civila livet i Srinagar att upphöra helt. Samtidigt har båda sidor varit involverade i förhandlingar, ibland direkta, ibland via ombud, i syfte att finna en lösning ut ur dödläget.

I tumultet kring Hazratbal-belägringen har många människor dödats och ett par hundra sårats, skjutna av soldater som sattes in för att stoppa en protestmarsch till helgedomen av den kashmiriska befolk-

ningen. Marschen genomfördes i trots mot att myndigheterna utfärdat demonstrationsförbud. Folk med förnuft i Kashmirdalen och på andra ställen i landet är inte alls övertygade om att regeringen i sin vishet kommer att hålla sig från en upprepning av den förödande stormningen av sikhernas heliga tempel i Amritsar – Operation Bluestar – denna gång mot Hazratbalmoskén.

Motstridiga viljor

Under tiden visar regeringen – både den lokala i Srinagar och den i New Delhi – tecken på obeslutsamhet och meningskiljaktigheter som gått så långt som att man agerar på tvärs mot varandra. Exempelvis har arméns linje hela tiden varit att spärra av helgedomen för att på så sätt svälta ut militanterna och tvinga fram en kapitulation. Men detta har motverkats av de rättsskipande myndigheterna som gripit in och beordrat regeringen att förse de inspärrade människorna med mat och mediciner. Det finns också indikationer på åsiktsskillnader mellan de civila myndigheterna och arméledningen om hur krisen ska hanteras.

Medan det finns kritiker som rasar över **Narasimha Raos** regering och dess sedvanliga brist på beslutsamhet är under-tecknad krönikör faktiskt beredd att ge en eloge till regeringen för dess lugn och återhållsamhet i Hazratbal-fallet.

En välkommen förändring av viss betydelse har det inneburit att delar av indiska massmedia och allmänna opinionen i detta fall har uppvisat mer än vanligt sympati och välvilja gentemot det kashmiriska folkets missnöjeskänslor, och har ställt såväl central- som delstatsregeringen till svars för sitt systematiska dubbelspel och begångna felsteg.

Hoppingivande tecken

Även om regeringens talesmän och de regeringskontrollerade medierna fortsätter att tjata om inblandning av Pakistan och dess säkerhetstjänst i Srinagar, utgör den relativa återhållsamhet i Kashmirfrågan som båda **Benazir Bhutto** och **Nawaz Sharif** visade under valkampanjen i Pakistan i höstas ett hoppingivande tecken.

Det är en innerlig förhoppning att alla inblandade parter kunde sträva efter att få till stånd en fredlig lösning på Kashmirkonflikten som fortsatt att fördärva

relationerna mellan Indien och Pakistan, förutom att den fört med sig obeskrivligt lidande åt människorna i detta "paradis på jorden" i mer än 40 års tid.

För att återgå till delstatsvalen så har den nyckfulla chefsvaldomaren bestämt att valen skulle spridas ut under hela november månad, och att slutresultaten inte skulle stå klara förrän i slutet på månaden. Ingen kan på allvar drista sig till att förutspå valutgången.

Eftersom inga omsvängningar har ägt rum i något av de politiska blocken, och de fyra avsatta BJP-regeringarnas medelmåttiga prestationer delvis naggat deras trovärdighet i kanten kan man räkna med att BJP kommer att lida visst bakslag. Den tredje kraften i valet, Janata Dal, som försökt mobilisera sina styrkor genom att i sista minuten slå samman sina huvudfraktioner, visar redan tecken på nya sprickor.

Om Kongresspartiet i detta läge lyckas återvinna åtminstone en del av sina traditionella kärnområden, och om Hazratbalkrisen kan avvecklas utan blodspillan, så innebär det att **Narasimha Rao** förmodligen kan stärka sin ställning, åtminstone lite grand.

Den förödande jordbävningen på Deccan-platån, i södra delen av delstaten Maharashtra, i slutet av september – då uppskattningsvis 30.000 människor omkom och stor materiell förstörelse åsamkades – har också gett Kongresspartiet sympati, för att myndigheterna skötte räddningsarbetet bra.

Allt som allt kan man nu vänta sig att den osäkra stabilitet som Rao-regeringen står för håller i sig på nationell nivå.

Ajit Roy

P S Den 32 dagar långa belägringen av Hazratbalmoskén i Srinagar upphörde tidigt på morgonen den 16 november, när de 65 personer som förskansat sig inne i moskén gav upp och överlämnade sig till delstatspolisen. Bland de 65 återfanns ett mindre antal kashmiriska militanter som kom ut med sina vapen i hand. Villkoren för kapitulationen är inte helt kända, men uppenbarligen ingick att ansvaret för den militära insatsen i slutskedet övergick från den indiska armén till den lokala delstatspolisen.

Om valresultatet – se sid 31.

Andra gången gillt för Benazir Bhutto ?

Olika falla ödets lotter skulle man kunna säga: **Benazir Bhutto** leder för andra gången Pakistan som premiärminister, medan hennes bror **Murtaza**, 38, sitter fängslad i Karachi helt ignorerad av systemen.

För att komplettera bilden av familjen Bhutto så blev modern **Nusrat** inte vice premiärminister den här gången – möjligen beror det på att hon emotionellt ilat till den förlorade sonens hjälp precis som yngsta dottern **Sanam** – och **Asif**, make till Benazir och tidigare känd som "Mr tio procent", håller en mycket låg profil.

Det finns gott om politiska bedömare som menar att det här tyder på att Benazir är mer mogen och bättre rustad nu än 1988.

Med andra ord: Benazir kanske inte längre betraktar Pakistan som familjens eget kungarrike, även om hon fortfarande ser sig själv som **Zulfikar Ali Bhuttos** självskrivna och rättmätiga tronarvinge.

Familjetvist

Familjetvisten kommer sannolikt att förpesta hennes nya mandatperiod, och den beror till stor del på att hon själv välkomnat de flesta av sina tidigare dödsfiender – de som hon tills för några år sedan kallade "min pappas mördare" – tillbaka in i Pakistan People's Party, PPP.

Det är mer än vad Murtaza, som tillbringat 16 år i exil anklagad för terrorism, kan svälja och som nyvald ledamot i Sindh-provinsens parlament – han vann i två av de sju valkretsar där han kandiderade – kan han skada PPP mer än någon annan.

Hur familjeproblemen kommer att påverka Benazir Bhuttos regering är dock för tidigt att spekulera om. Hennes möjligheter att sitta kvar de fem åren ut och att

lyckas åstadkomma något konkret är svårbedömt trots att hon nu har sin egen man i presidentpalatset och på talmanposten och styr i de två viktigaste provinserna Punjab och Sindh. Beroendet av koalitionspartners som traskar i otakt både på riksplanet i Islamabad och i Punjab's provinsparlament i Lahore kommer att kräva både fingerkänsla och kompromissvilja som sällan visat.

Unik möjlighet

Benazir har en unik möjlighet att i grunden förändra Pakistan. Men få bedömare tror att hon vågar, vill eller kan ta upp trådarna som företrädaren **Moeen Qureshi** i övergångsregeringen lämnade så synbara för alla.

En orsak är att landets problem är så mycket större än då hon styrde förra gången, en annan är att man gärna aktar sig för att bita den hand som föder en.

Pakistan's ekonomi är närmast bankrutt, landet är djupt skuldsatt, samhället är splittrat och relationerna med Indien – ständig krigsberedskap – kräver hela tiden ökade försvarsutgifter. Klyftan mellan rika och fattiga är större än någonsin, korruptionen genomsyrar allt och ren anarki råder i flera provinser. Svarta pengar från heroinhandel finansierar många politiker.

Ingen övertygande seger

Först av allt skall sägas att valsegern inte var den stora framgång som Benazir

själv sökt ge sken av. Muslimska förbundet lett av **Nawaz Sharif** fick flest röster, 39,8 procent mot 38,4, och PPP:s bas i städerna krympte kraftigt. Den urbana medelklassen och arbetarna har stötts bort av Bhuttos strategi för att vinna över landsbygdens massor. Mer än någonsin har hon förlitat sig till att de feudala jordägarna och stamfolkens hövdingar skulle leverera rösterna. Till exempel Sindh-provinsen som alltid stått bakom Bhutto-familjen är nu på väg att glida henne ur händerna.

Det är också föga tröst för PPP att alliansen av islamska fundamentalister, PIF, bara fick tre procent av rösterna eftersom Nawaz Sharif stärktes i motsvarande grad. Dessutom har de rentrognas parlamentariska fiasko ökat risken för en Algerietliknande terrorism.

Benazir kommer att ha en mycket stark opposition i de folkvalda församlingarna men också på gatan och i moskéerna där fundamentalisternas agitation gör sig bättre.

Motvilligt tvingas Benazir konstatera att Nawaz Sharif trots all korruption, nepotism och maktmissbruk har lyckats bygga sig en imponerande politisk bas.

Fortsatt kärnvapensatsning

Militären, som genom sitt hanterande av krisen i somras och det lyckade valet av **Qureshi** som "ordningsman" återvunnit den trovärdighet som man förlorade efter **Zia ul Haqs** kupp 1977, kommer också att fortsätta spela en roll i bakgrunden.

Benazir, nu 40 år och trebarnsmamma, kommer att låta militären sköta sina egna affärer utan inblandning, och helt säkert är hon mer lyhörd för deras åsikter också i andra frågor.

Det innebär att Pakistan's nukleära program ligger fast och att man inte ger upp den utveckling av kärnvapen som så uppenbart pågår. Företrädaren **Qureshi** funderade högt på en uppgörelse med USA om "justeringar" i programmet i utbyte mot ekonomiskt och militärt bistånd. Men han tvingades att äta upp allt han sagt dagen efter, Benazir valde att deklarerat sin uppfattning omedelbart efter valet.

Genom att Pakistan säger nej till icke-spridningsavtalet så kan Benazir inte normalisera relationerna med Washington. Hon får vara nöjd med att Vita Huset beslutat att inte stämpla Pakistan som terrorist-

Asien Specialisten

Boka din resa hos oss till Bangladesh, Indien, Nepal, Pakistan, Sri Lanka, Thailand, Singapore, Malaysia, Indonesien.

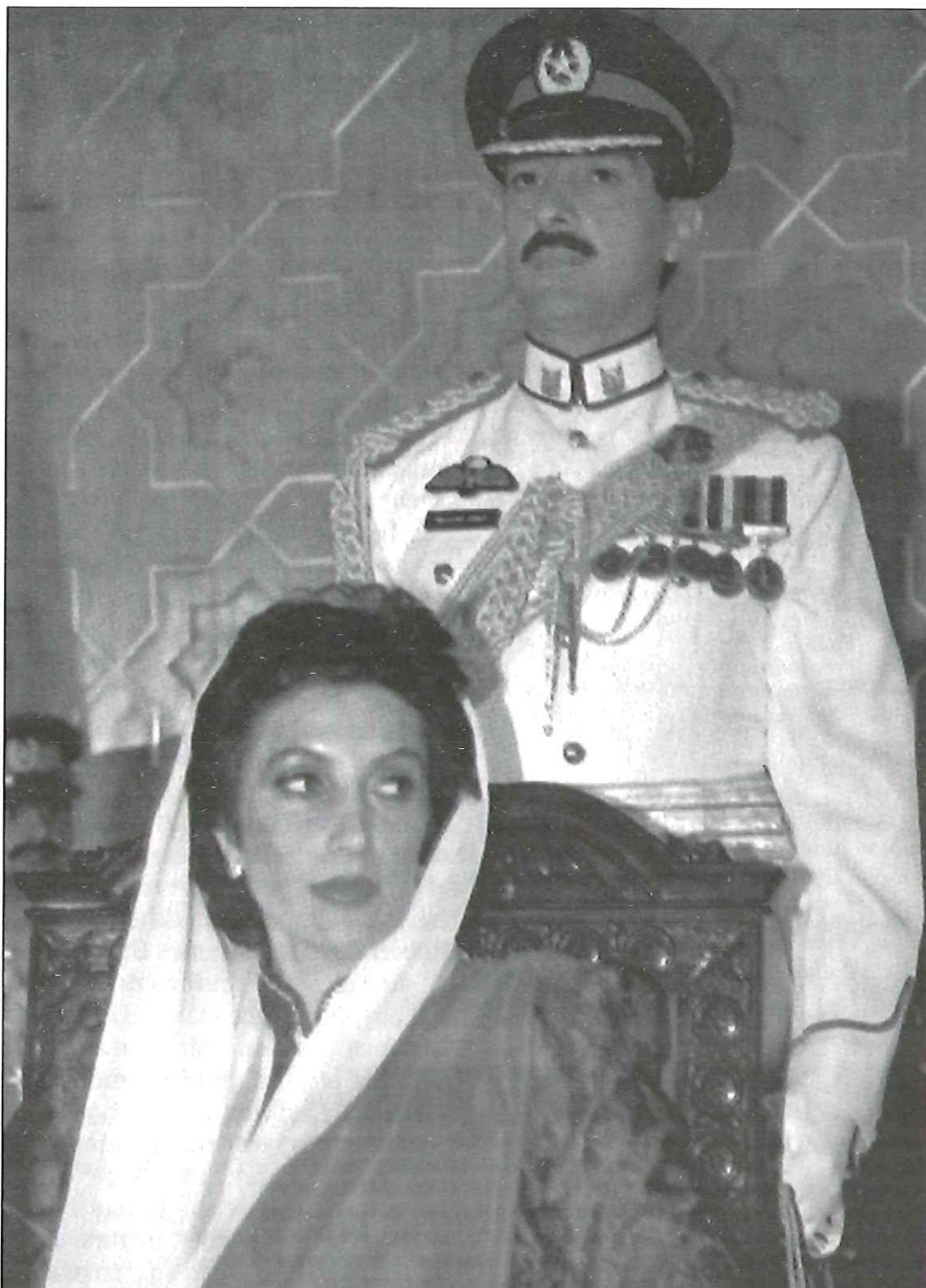
Metropolresor

Luntmakargatan 42

111 37 Stockholm

tel 08-10 45 58, 24 10 51

Benazir Bhutto åter som premiärminister, under militärens överinseende. Utsikterna för att hon ska lyckas är betydligt större nu än förra gången.

Foto: PRASHANT PANJIAR

den även i april i år när han sparkade Nawaz Sharif. Hon har tidigare lett många demonstrationer mot vad hon kallar "diktaturens monstruösa påhitt" men vägrade i våras att hjälpa Nawaz Sharif att med två tredjedels majoritet i parlamentet rösta bort den. Hur ställer hon sig nu då hennes lojale medarbetare **Sardar Leghari** är president?

Vågar Benazir?

Vågar Benazir demokratisera PPP, sätta kompetens framför obrottslig lojalitet och fjärma sig från alla dessa ja-sägare och sykofanter som hon så länge omgett sig med? Den fria opinionsbildningen saknas i PPP, som i dag är lika toppstyrt som då Ali Bhutto härskade på 1970-talet.

Vågar hon avmilitarisera politiken och institutionalisera demokratin? Vågar hon ta itu med den svarta ekonomin och heroinmaffian som finansierar en stor del av politikerna?

Vågar hon ta en konfrontation med de islamiska fundamentalisterna för att förbättra kvinnornas miserabla ställning?

Mycket hänger på henne själv eftersom militären inte längre är en motståndare.

stat – något man hotat med under det senaste året.

Strid om jordbruksskatten

Benazir har hotat med att riva upp flera av Qureshis reformer men hennes beslut att trots allt införa jordbruksskatten tyder på att generalerna visat pekfingerarna också här. Jordägararistokratin inom PPP kan säkert ta pålagorna, men de fruktar mer i den vägen – Nawaz Sharif inledde en jordreform i en del av Sindh tidigare i år – och har utövat intensiva påtryckningar sedan valet.

Allt tyder på Qureshis agenda ligger fast som ett skydd mot PPP:s välkända populism.

Med diktatorerna borta och militären tillbaka i barackerna så har Benazir en möjlighet att fördjupa och stärka demokratin.

Det kräver först och främst att hon river upp det famösa skatteåttionde tillägget i författningen som ger presidenten rätt att avskeda premiärministern och upplösa parlamentet. Hon blev själv offer för den paragrafen i augusti 1990, och gamle presidenten **Ghulam Ishaq Khan** utnyttjade

Det anses inte uteslutet att Benazir trots allt väljer att spela på säkerhet för att kunna sitta hela mandatperioden på fem år.

Utrikespolitiskt skall vi inte vänta oss några större förändringar. Benazir har ingen alls handlingsfrihet när det gäller Indien så länge Kashmirfrågan är olöst. Konflikten där kan bara förvärras och kapprustningen som pågått oavbrutet sedan självständighetsdagen 1947 håller båda sidor kvar i fattigdomstrasket.

Bo Gunnarsson

Ännjiiioo, en himla bra idé!

En krönika av Annelie Ahlmér

Käre kusinbroder,

Tack för ditt brev som anlände Kathmandu tjugo futtiga dagar efter att du lagt det på brevlådan i New York. Men snart ska det bli ändring på detta, jag har nämligen en idé! Vänta bara ...

Din beskrivning av våra bättre bemedlade landsmän i USA var verkligen underhållande: Homo Semichrono Nepalicus eller Herr/Fru Halvtids-nepales (HTN). "Dessa HTN:are som helt tydligt är generade över att Nepal fortfarande befinner sig på stenåldern. Så generade att de nu gjort till sitt livs mission att "utveckla" Nepal genom att dra igång myriader av workshops och seminarier på temat "utveckling" i Washington, Los Angeles, New York, Boston ja, överallt. De kastar sig in i organiserandet, de skriver och talar om allt från "Försvara Demokratien" till "De tio bästa sätten att öka BNP i landet". På cocktailparties, under Tihar-festivalen, vid bensinmackar och över telefon – överallt diskuteras kommunism och kungen, spädbarnsdiarreer och fetthalten i getmjöl kontra jakdito. Fältropet lyder: "Framtid åt Nepal!"

Det är väl okej vore det inte för att samma slutsats återkommer med en monsunigels envishet: Regeringen ska göra dittan, regeringen måste göra dattan. Bara när regeringen gör si eller så kan Nepal lysas upp av det neonklara leendet från Fru Fortuna-Utveckling!" skriver du, men

Käre kusin, det är bara en sak jag inte förstår.

Varför är det så viktigt för dessa HTN:are att visa att de är aktiva-nepaleser-utomlands-som-stöder-sitt-gamla-land? Varför satsar dessa rika, välutbildade människor tid och pengar på seminarier och hav av goda råd till en regering de inte ens varit med om att rösta fram?

Käre Binod, istället för att vara upptagna av vad Nepal ska göra för att få Utveckling borde de fråga sig vad de kan göra för att utveckla Nepal. Eller hur?

Med andra ord flytta hit med sina pengar och jobba istället för att leka Ramro Daj på avstånd och kräva under av vår regering.

Men det är här som min lysande idé kommer in i bilden.

★ ★ ★ ★

Du vet att jag inte fått något jobb sedan jag gick ut juristlinjen på Universitet, tvärtom pumpas kull efter kull ut till ett samhälle som bara har nytta av en bråkdel av oss. Men jag tänker inte finna mig detta!

Förr, under den enväldiga monarkins tid, styrde ju drottningen allt bistånd via SSNCC om du minns? Det var då minst hälften av pengarna försvann, ja fortfarande har vi inte fått klart för oss hur många miljarder hon har samlat i utländska banker. (Att majestäterna äger mark i Grekland vet du väl redan?)

Men nu, när SSNCC i demokratins namn är borta är det fritt fram att bilda biståndsorganisationer. Ännjiiiiiioos som de kallas på landet, vi andra säger NGO:s. För du kan inte ana hur många utlänningar det finns som vill hjälpa Nepal att utvecklas!!

Senaste exemplet är Yogesh, bror till Sushila om du minns, som bildat en NGO som heter National Organisation for Development of New But Traditionell Stoves (NOFDONTS) och som ska satsa på extremt energisnåla lerspisar i bergsbyarna. På så sätt hoppas de ska färre träd huggas ner. Idén är bra, regnskogen har de nästan fnatt på i Europa så genast fick han, gissa!! Jo, 150 000 dollar från sin

counterpart, en tysk kvinnoorganisation. Det är knappt så jag kan skriva siffrorna: 7 miljon 500 000 rupies...

Jag bara frågar: hur mycket kostar lera och trettio tanter som vandrar runt och lär ut tekniken? Och pengarna var i första hand för "administration, planering och etablering". Yogesh har redan skaffat sig en fyradörrars metallicblå Toyota med radio, bärbar telefon från Hongkong och fax.

★ ★ ★ ★

Binod, det här är framtiden!

Nepal är ju den största mottagaren av bistånd i hela Sydasiern. Totalt bestod 16 procent av vår BNP av utländska pengar. Vid senaste mötet i Världsbanken lovade de oss ytterligare 445 miljoner dollar, trots att vi har 1,9 miljarder dollar som bara står på kö för att användas i biståndsprojekt. Finansminister Mahesh Acharya berättade i parlamentet att mellan juli förra året och februari i år, alltså under åtta månader, signerade han hela 35 bilaterala överenskommelser värda biljoner rupies och det bästa av allt, av dessa var hela 25 rena bidrag och resten i form av lån.

Det finns dock ett problem som Världsbanken och de övriga grumsar om.

Eftersom staten vare sig kan organisera projekt eller har tillräckligt många från rätt parti att sätta på jobben, ja då går allt vansinnigt långsamt. Och de projekt som blir av, ja där rinner pengarna genom mångas fingrar så i slutändan blir inte mycket gjort där heller.

Nej, därför satsar nu alla, både här och utomlands på NGOs. Det snackas om "personligt ansvar i småskaliga projekt", "från hand-till-hand" och jag vet inte vad. Visst, jag vill också att mitt land ska utvecklas men kan jag fixa bra jobb till dig, mig, brorsan och ett par andra så inte mig emot. Två systrar har jag också som snart ska gifta sig och du vet vad det kostar. Och när nu både länder, organisationer och privatpersoner står i kö för att "stödja vår nyfödda demokrati" så varför inte passa på?

★ ★ ★ ★

Nu gör vi så här: den sektor som får minst bistånd är industrin (3,6 procent) men där har indiska affärsmän underbordet-monopol och investerar för allt vad gudinnan Lakshmi tål. Nej, vi ska ta den näst minsta sektorn som är den sociala (14,9 procent). ditt jobb blir att hitta människor i USA som vill stödja ett projekt i Nepal. Jag bildar nu en NGO som ska fungera som Er counterpart. Frågan är bara vad vi ska ha för projekt? Vad tror du om Aids? Eller vidareutbildning av barnhemsbarn? Grönsaksodling på Himalayas sluttningar, nej förresten. Inget som man måste ut på landsbygden i tid och otid för.

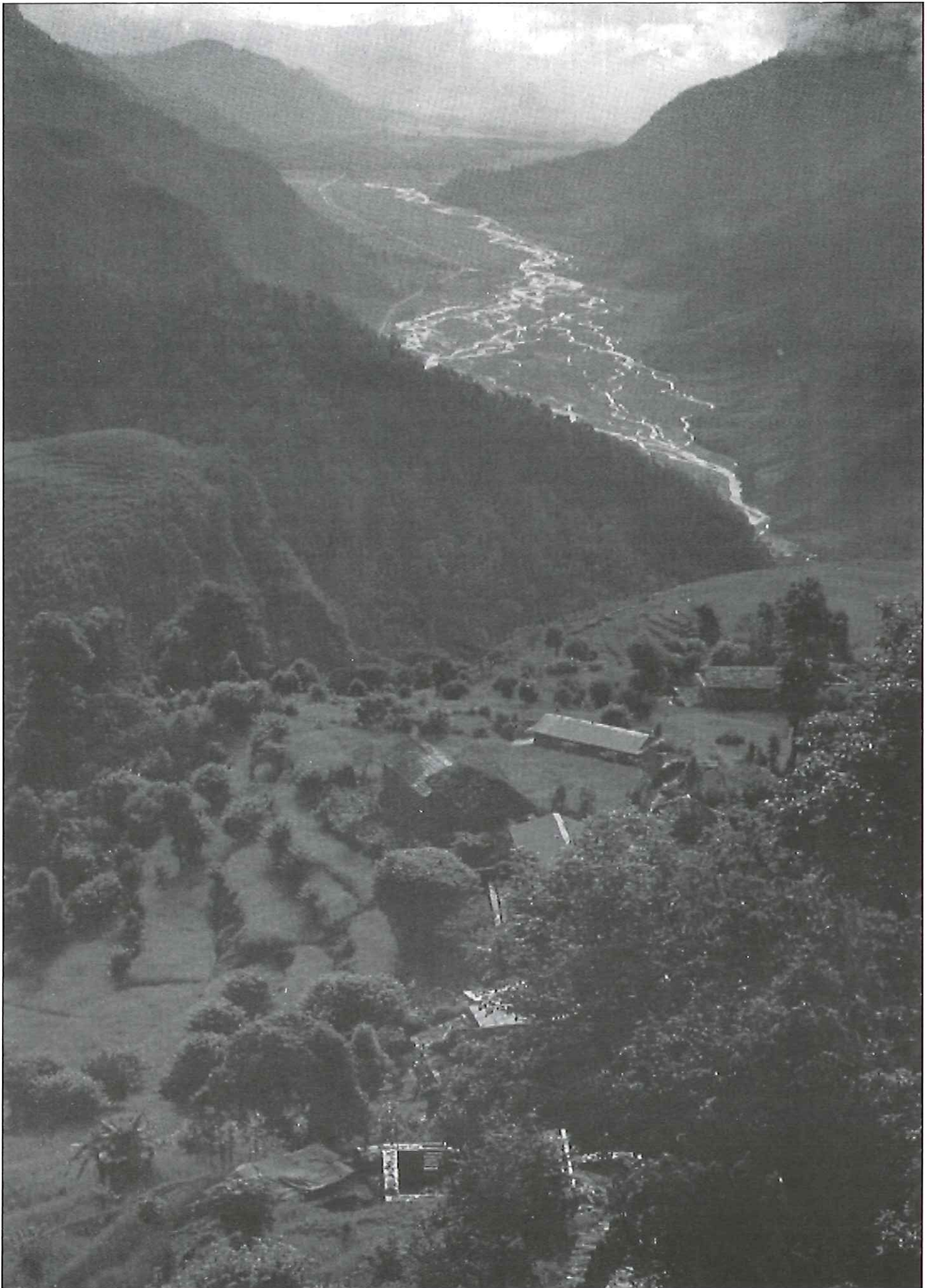
Nåväl, tänk ut något bra så fixar vi det, nej faxar - oss ännjiiioos emellan.

Regards, din kusin Suman

PS. Förresten, förbered dig på att allt har blivit så vansinnigt mycket dyrare här nuförtiden! Rispriset har tredubblats på ett knappt år och elströmmen ransoneras. Mamma har drabbats av astma på grund av luftföroreningarna i Kathmandudalen och snart går det inte att se de snöklädda bergen i fjärran längre. Undrar vad turisterna säger om det? Förresten, miljö är kanske inte en så dum idé att satsa på?

Fotnot: Inspiration och fakta hämtade från A Tiwaris kolumn och nyhetsartiklar i The Independent, Nepal samt Sidas promemoria Stöd till demokratin i Nepal.

Ramro Daj betyder Bror Duktig.

Yamdiflodens dalgång utanför Pokhara i centrala Nepal.

Foto: MIKAEL PERSSON/PER-OLOF JOHANSSON

Lankesisk lyxforskare slagträ i finska presidentvalet

Skandalerna kring ett FN-institut för u-landsforskning i Helsingfors är nu ett slagträ i debatten mellan de två presidentvalskandidaterna Paavo Väyrynen (c) och Marrti Ahtisaari (sdp). Väyrynen anklagar Ahtisaari för att ha låtit de finska skattebetalarna sakta men säkert sjunka ner i det trask av lyxliv och korruption som anrättades av den lankesiske forskaren Lal Jayewardena och som kostat 300 miljoner finska mark (ca 420 milj kr). SYDASIENS Thomas Bibin ger här hela historien.

Det var 1984 som finnarna med ett bud på 171 miljoner mark lyckades övertyga FN att det prestigefyllda forskningsinstitutet WIDER (World Institute for Development Economics Research) skulle ligga i Finland och ingen annan stans. Socialdemokraten Kalevi Sorsa hade nyligen tillträtt som statsminister, och det var hans utrikesminister som skrev under avtalet om WIDER med FN.

Syftet med WIDER var att stimulera ekonomisk forskning kring u-länder. Chef blev den lankesiske diplomaten och forskaren Lal Jayewardena som inledde sitt jobb med att ställa mycket bestämda och kostsamma krav. WIDER skulle inte ligga i huvudstadens utkanter utan i dess mitt. Finska staten hyrde därför 3.000 kvadratmeter mitt i byn åt WIDER. Kostnaden blev 250.000 mark i månaden, en hyra som bara den kostat 20 miljoner fram till i maj i år.

CD-skyltar och skattefrihet

Jayewardena skulle också bo fint. Därför köpte finska staten en direktörsbostad åt honom för 3,65 miljoner mark. Jayewardena och hans stab på WIDER fick också diplomatisk status så de kunde köpa mat, bilar och sprit skattefritt. Också lönerna blev skattefria, chefen och hans lilla forskarlag fick diplomatisk immunitet och kunde skriva fast CD-skyltar på sina bilar, vara två kördes av fastanställda chaufförer.

Foto: THOMAS BIBIN

Kumari Jayewardena bodde tidvis hos sin make Lal i lyxvillan i Helsingfors. Den lankesiske forskarens extravaganser har kostat de finska skattebetalarna 300 miljoner mark.

Regering efter regering drabbades av WIDERs extravaganser. Gång på gång ställdes krav på nya pengar eftersom de gamla höll på att ta slut. Och WIDER fick nya pengar. Hittills har Finland satsat 300 miljoner mark på institutet.

Det hela kunde pågå tills att två journalister på Helsingin Sanomat fick höra talas om saken och börjat nysta. I februari i år publicerades deras fynd och det blev ett herrans oväsen. Journalisterna fann inte bara vad som nämnts ovan utan också t ex att de gäster och gästforskare som bjöds in till WIDER påfallande ofta var vänner och/eller kollegor till direktör Jayewardena. Deras löner gick upp till 40.000 mark i månaden eller mer, skattefritt. Gästföreläsare bodde i lyxhotellsviter och lyfte därutöver dagtraktamenten på 1.000 mark per dag, vilket också betalades till äkta hälften om hon/han råkade vara med.

WIDERs egna bilar var inte tillräckligt fina så man hyrde limousiner med chaufför med påföljden att institutets egna chaufförer ofta gick sysslolösa.

Färgstarkt besök

Helsingin Sanomat ger "ett av många exempel": Den indiske professorn Partha Dasgupta som flögs över från London med hela sin familj, inklusive barnen, för att delta i en konferens om miljö och utveckling 1990. Dasguptas fru tilldelades rollen som "teknisk assistent", vilket gjorde att WIDER kunde betala hela familjens resa och ge paret varsina 1.000 mark per dag i traktamente. Familjen anlände dessutom en hel vecka före seminariet - också det bekostat av WIDER - och lämnade sen efter sig en räkning på 9.000 mark för rummen, telefon, måltider, minibar och tvätt vilket sedan betalades av WIDER

under rubriken "kontorsutrymme".

Totalt kostade familjen Dasguptas besök de finska skattebetalarna 40.000 mark utöver hr Dasguptas årslön från WIDER. Ett färgstarkt besök, skriver Helsingin Sanomat. Möjliggjort genom maktfullkomlighet, sekretess och finsk naivitet.

Av 600 forskare som under åren 1985 till 1992 deltog i WIDER-program var 100 från Sri Lanka och Indien. Det motsvarar inte de senare ländernas styrka i den ekonomiska u-landsforskningen. Men fint var det, och de dyra jättelokalerna med de fina besöken kom alltmör att likna en ambassad och inte ett forskningsinstitut för u-landsfrågor.

Flera namngivna forskare knöts också till WIDER med otydligt formulerade uppdrag som "konsulter" eller "uppdragstagare". Betalningen rörde sig sällan under 100.000 mark, också för kortare uppdrag. En stor del av pengarna var dagtraktamenten. "Aldrig har jag ätit så gott som på denna konferens om hunger och fattigdom" som en av WIDERs gäster uttryckte saken.

Besvärande skugga

Några av WIDERs uppdragstagare har inte bara varit kända för sin forskning. Det gäller t ex **Chandrika Kumaranatunga**, dotter till Sri Lankas förra premiärminister **Sirimavo Bandaranaike**. Chandrika är en politiker på vänsterkanten, och efter vårens lokalval har hon vunnit den viktiga chefsministerposten i Västra Provinsen där huvudstaden Colombo ligger.

Lal Jayewardenas hustru **Kumari** har också tidvis funnits hos sin man i Helsingfors. Kumari Jayewardena är samhällsvetare specialiserad bl a på arbetarrörelsens historia i Sri Lanka. Som ledare för SSA, Sri Lankas Samhällsvetarförbund, har hon gjort sig känd som en radikal med stor integritet. Helsingforsäventyret kastar onekligen en besvärande skugga över henne.

Trots de rymliga egna lokalerna och möjligheter att få mängdrabatt på boendet så höll institutet många konferenser i glansfulla städer som London, Paris, Toronto osv. Av de 73 konferenser som WIDER arrangerade under åren 1985-92 så hölls 29 utanför Finland.

Helsingin Sanomat har också låtit pröva den "vetenskapliga turism" som bedrivits inom WIDER. Ett antal forskare spridda över världen har fått gå igenom institutets publikationer och förteckningar.

Obehövlig koloss

Man konstaterar att WIDER låtit viljan att bli internationellt erkänt dominera genom att man koncentrerat sig på "kändisar" inom u-landsforskningen som i vissa fall låtit publicera sig under WIDER-etikett. Men de hade sannolikt i annat fall publicerat detsamma på annat håll ifall

"Sydasiatisk maffia" i FN

Lal Jayewardena tjänstgjorde tidigare på Sri Lankas finansdepartement och hans far, N.U. Jayewardena hade sultit i högsta ledningen för såväl den lankesiska Centralbanken som Sampath Bank. Lal hade avancerat till ambassadör i Belgien, utnämnd av den liberalkonservativa UNP-regeringen i Colombo när han blev tillfrågad om jobbet som chef för WIDER.

Skälet till att Lal Jayewardena kunde få WIDER-jobbet var att han hade starkt stöd av två ledande personer på FN-universitetet, lankesen Vishankan Krishnadasan och indiern Sornampillai Shidambaranathan. Enligt Helsingin Sanomat tillhör dessa två en mycket stark sydasiatisk gruppering inom FN. Och just inom FN-universitetet går gruppen under beteckningen den "Indo-lankesiska maffian".

WIDER inte funnits. På så sätt missade WIDER chansen att bli basen för en ny och egen forskning.

En av de tillfrågade var **Magnus Blomström** vid Handelshögskolan i Stockholm. Han menar att "WIDER är en obehövlig koloss vars forskningsresultat är marginella i jämförelse med sina kostnader". Det är den raka motsatsen till Lal Jayewardena själv som inte förstår kritiken och menar att "Enligt min åsikt har WIDER presenterat högkvalitativa studier till en blygsam kostnad". Men Blomströms institution har sedan 1987 med bara tre fastanställda forskare fått fram nästan lika många forskarrapporter som WIDER. Åren 1992-93 beräknas WIDER kosta 60 milj mark medan Blomströms institution klarar sig på ca 2.

Problemen för de finska politikerna med WIDER är inte bara kostnaderna utan också mörkläggningar när man upptäckt hur det stått till. Inför hoten från Jayewardena att flytta utomlands om inte nya pengar tillförts har bl a Kalevi Sorsa (s) i största diskretion fått fram nya pengar. Hösten 1988 betalades t ex 9,5 milj mark ut till WIDER utan minsta krav på kostnads-specifikation. Året innan hade man inlett försök med "biståndspolitiska bytesaffärer" som gick ut på att om WIDER bidrog till utländska biståndsprojekt så skulle WIDER få dubbelt igen. Svenska SIDA gick in i ett sådant arrangemang men drog sig snart ur igen.

Bättre lycka hade man två år senare med den beryktade japanske miljonären **Ryoichi Sasakawa**. Dealen gick ut på att om WIDER betalade till Sasakawa-projekt i Afrika så skulle WIDER få dubbelt igen. Ett första 5-årskontrakt på 40 miljoner mark till Afrika skrevs på och WIDER skulle i sinom tid få 80 milj tillbaka. Men

året efter detta hemliga avtal började det komma fram uppgifter om att Sasakawa var en krigsförbrytare och att han finansierat den japanska extremhögern. Dessutom hade Sasakawa för sina Afrika-projekt haft affärer med den arabbank (BCCI) som under åthävor stängdes 1990 sen den kursat på grund av kriminalitet och hämningslös utlåning. Det blev dags för Finland att dra sig ur sitt samröre med Sasakawa.

Pengar till skatteparadis

Redan 1989 ska en högt placerad socialdemokrat under Kalevi Sorsa ha förhindrat att oegentligheterna inom WIDER kom till offentligheten. Detta förnekas dock energiskt.

Året efter försvann flera miljoner mark från WIDER. Det var pengar som Finland hade investerat i institutet som grundkapital. Snart visade det sig att pengarna hade satts in på ett konto på Cayman-öarna som är ett känt tillhåll för svarta pengar. Ett halvår senare var pengarna tillbaka igen. Men inte räntan på 0,5-1 milj mark.

En utredning tillsattes av finska UD. Enligt dåvarande chefen för finska UDs biståndsavdelning, **Benjamin Bassin**, så uppsöktes han av den ledande socialdemokraten **Marrti Ahtisaari** som uppmanade Bassin att lägga ner utredningen. Samma uppgift förekommer i en ny bok av centerns **Paavo Väyrynen**. Och därmed är grälet mellan de två presidentkandidaterna Ahtisaari och Väyrynen i full gång. Liksom ledarkommentarerna kring "Widergate". Hufvudstadsbladet, t ex, försummar inte att påpeka att Paavo Väyrynen själv satt som utrikesminister under socialdemokraten Sorsa de år som de första WIDER-misstagen begicks.

Operation Ahtisaari

En av de två journalisterna på Helsingin Sanomat som drog fram "Widergate" är **Tuomo Pietiläinen**. Han berättar för SYDASIEN att än har vi förmodligen inte sett slutet på historien. Nya fakta och gamla som bekräftar Ahtisaaris besvärande roll dyker upp, nu senast i början av november då journalisten Pentti Sainio gav ut boken "Operation Ahtisaari" (på finska). Sainio spär på med att Ahtisaari inte bara ville hindra en utredning om WIDER. Under en middag med Bassin och Bassins fru varnade Ahtisaari Bassin för att lägga sig i WIDER. Man måste nog utgå från att Widergate kan ha betydelse för det kommande presidentvalet, konstaterar Pietiläinen milt.

Hur gick det för Lal Jayewardene då? Jo han försvann diskret ur bilden i februari sen hans kontrakt med WIDER inte förnyades. WIDER har fått flytta till mindre lokaler i stans utkanter. Och Finlands biståndsminister har meddelat att lyxforskningen har upphört och institutet fungerar som det ska...

Thomas Bibin

Vem kunde väl vara en större konung än jag ?

Milarepa levde i Tibet under åren 1040-1123, och var en buddhistisk yogi och poet, som ansågs ha nått Upplysningen. Kring hans gestalt samlades ett mycket stort antal berättelser och sånger, vilka ca 400 år efter Milarepas död samlades till två stora textsamlingar, hans biografi och de "100 000 sångerna".

Milarepa uppehöll sig gärna högt uppe i Himalaya, där han kunde meditera ostört. Ofta befann han sig i vad som nu är norra Nepal, särskilt i den trakt som i de tibetanska texterna kallas Yol-mo, och som förmodligen är identiskt med det område som i dag heter Helambu. Det är beläget rakt norr om Kathmandudalen, och flera populära vandringsleder går fram där.

Den historia som jag översatt handlar om hur kungen av Bhaktapur och Patan bjöd in Milarepa. De båda städerna var vid den här tiden de två mest betydelsefulla städerna i Kathmandudalen, Kathmandu tycks först långt senare ha uppnått sin nu helt dominerande ställning.

Det centrala i berättelsen är Milarepas omtolkning av begreppet *cakravartin*, ett sanskritord som kan översättas med världshärskare.

För att vara en sann *cakravartin* måste en kung äga sju skatter: Den första av dessa är ett hjul (*cakra*), en symbol för kungens välde. Allt rör sig kring honom, som ekrar kring hjulnavet.

Den andra är önskestenen (*cintamani*), som uppfyller önsknningar i samma stund som de uttalas. Den tredje skatten är den perfekta drottningen; hennes kropp är svalkande under sommarhettan och skänker värme under den kalla årstiden.

Den fjärde är den perfekta ministern; främst bland rådgivare och med alltid välfylld kassakista! Den femte och den sjätte skatten är en vit elefanttjur respektive en mjölkvit hingst; de bär *cakravartin*-konungen på dennes många inspektionsresor land och rike runt för att kontrollera att lag och rätt upprätthålls. Den sjunde skatten är den perfekta härföraren.

Som många andra indiska och tibetanska gurus tar nu Milarepa en gammal föreställning, i detta fall den om *cakravartin*, och ger den en ny innebörd: Här är det skatter i yttre mening som förkastas till förmån för inre.

Att verkligen vara en fredshärskare är att behärska det egna sinnet.

Rolf Jonsson

Cakravartin på en relief hämtad från en stupa strax utanför Hyderabad (2:a århundradet f.Kr.). Cakravartin framställs omgiven av sina sju skatter: Hingsten, elefanten, drottningen, ministern, generalen, hjulet och önskestenen. Den sistnämnda håller han i sin vänstra hand, framför hjärtat.

Hur den tibetanske yogin Milarepa, då han inbjöds till kungen av Bhaktapur förklarade sig vara en *cakravartin*.

Kungen över städerna Bhaktapur och Patan, på den tiden de två mäktigaste städerna i Kathmandudalen, hade fått höra talas om en märkvärdig tibetansk yogin, som uppehöll sig i gränstrakterna mellan Tibet och Nepal. Han hette Milarepa och påstods kunna göra underverk. Kungens nyfikenhet väcktes, och han bjöd skickade en budbärare som kunde tala tibetanska, för att bjuda in Milarepa till sitt palats i Bhaktapur.

Kungens budbärare sade: Kungen över Bhaktapur och Patan, en stor dharmakonung inbjuder dig, tibetanske yogi, för att se vad du duger till.

Milarepa sade: Jag uppehåller mig

långt från städer, människor träffar jag sällan, kungar träffar jag aldrig. Aptitlig mat och dryck begär jag inte; jag utövar Buddhas lära och har utsläckt hungerkänslor och köldförnimmelser. Nyheter om världens gång har jag inte, jag kan heller inte berätta några historier som kan locka till skratt. Du konungens budbärare, de ting som människor är beroende av har jag befriat mig ifrån genom att orubbligt hålla mig till Marpa översättarens, min lamas, instruktioner. Återvänd du till ditt land. Så sade han.

Konungens budbärare sade då: En stor konung bjuder in en yogin; detta hör man inte ofta. Och vad blir det enda resultatet? Jo, att jag, budbäraren, får återvända med oförrättat ärende och med törnen i fötterna. Vad ska jag säga till min Herre?

Foto: LARS EKLUND

Milarepa sade: Även jag är en cakravartin, en stor konung. Från mig utgår lycka, ett ädelt sinnelag och sann rikedom; säg mig, vem kunde vara en större konung? Så sade han.

Budbäraren sade då: En cakravartin innehar De sju skatterna, detta är välkänt. Yogi, du kallar dig för stor konung och talar om skatter. Nå, visa mig dem då! Så sade han.

Milarepa sade: Du är en världslig person, och dina tankar är inriktade på ministrar, hov och harem, men när man uppnått mitt kungarike blir man den mest strålande bland kungar. Säg detta till din Herre. Så sade han och sjöng sedan denna sång:

*Du finner lycka i ministrar, hov och harem;
Men Milarepas kungarike är inte sådant:*

*Tilltro till Buddhas Lära — detta är hjul-skatten;
Utveckla dag och natt de tio tjänliga handlingssätten!¹
Insikt i tingens väsen — detta är önskestens-skatten;*

Genom detta uppfyller man alla varelsers högsta hopp.

Ett etiskt handlingssätt — detta är drottning-skatten;

En strålande skönhet, hölj i ädelstenar.

Meditation — detta är rådgivar-skatten;

Vinnlägg dig både om visdom och goda gärningar!

Aterhållsamhet — detta är elefant-skatten;

Den bär en stor börda, Buddhas Lära.

Oförtröttlig energi — detta är hingst-skatten;

Den bär bort begär och hat till Tomhetens land.²

Att lyssna till och tänka på Buddhas Lära — detta är general-skatten;

Med den besegrar man lätt de fientliga läroarnas armeer.

*Om du uppnår detta kungarike,
Kommer du att vara segerrik i alla väderstreck.*

Vänd dig till de tio tjänliga handlingssätten;

Gör dem till dina vasaller!

Till sist: se alla levande varelser som dina mödrar!

Konung, förverkliga min uppmaning!

Så sade han.

Budbäraren sade då: Lärans väg är verkligen underbar. Yogi, om du inte accepterar kungens inbjudan, så ta då åtminstone emot dessa båda gåvor från honom.

Han räckte Milarepa en bunt sidentyg från Benares och dessutom myrobalanfrukter³ universalmedicinen som besegrar alla sjukdomar.

Milarepa accepterade gåvorna och lyckönskade kungen och hela hans land.

svensk översättning: Rolf Jonsson

NOTER

1. De tio tjänliga handlingssätten: att inte ljuga, stjäla eller döda; att inte begå sexuella förseelser, att inte prata strunt, att inte skada andra; att inte baktala andra, att inte använda hårda ord, att inte vara girig, att inte hålla fast vid en felaktig filosofisk ståndpunkt.

2. Tomheten: enligt buddhismen alla företeelsers sanna väsen; i sträng mening saknar alla sammansatta ting verklig existens.

3. Myrobalan: en medicinalväxt; dess latinska namn är Terminalia chebula (på tibetanska a-ru-ra).

Möte i Indien:

REMO

politik och rock'n'roll

Ungefär mitt på Indiens långa västkust hittar man den lilla delstaten Goa. Många av invånarna har portugisiskt påbrå, de talar konkani – som för den oinsatte kan låta som portugisiska och varje söndagsmorgon går de i kyrkan.

När man vandrar på de smala gatorna i huvudstaden Panjim får man för sig att man

förflyttats från Indien till någon småstad i Sydeuropa. Bodegorna stänger för siesta, metalljalusierna skramlar ner framför ingångarna. Goanerna är stolta över sin egen kultur, sitt eget språk och det faktum att de inte är indier.

För oss från Europa är Goa ett semesterparadis; milslånga, gyllene sandstränder, varma vågor i Arabiska Havet, lummiga palmer, billig aptitlig mat – fisk, räkor, hummer och öl kostar nästan ingenting.

För tjugo år sedan hade Goa ett annat rykte om sig, hit vallfärdade världens hippies för att bo i palmhyddor på stränderna och röka hasch i fullmånens sken (och gör det än idag, fast i de mindre tätbefolkade, turistfria avkrokarna längst upp i norra eller nere i södra Goa).

Indiens enda rockstjärna

Men tiderna förändras i idylliska Goa, många av stränderna, t ex Calangute, Candolim och Colva, är precis som vilka Medelhavsbadorter som helst. Överallt charterturister och lyxhotell under konstruktion, och även om det bringar in pengar till landet är inte alla goaneser helt nöjda med utvecklingen.

I Goa träffar jag Remo Fernandes,

Indiens enda rockstjärna. 1970-talet tillbringade han i Bombay och Frankrike, bara för att återvända hem och bosätta sig i släkthemmet Maison-Baylon utanför en sömnig liten by i norra Goa.

Ingen telefon finns där, så för att arrangera intervjun måste jag ringa hans syster i Panjim som talade med Remos sekreterare

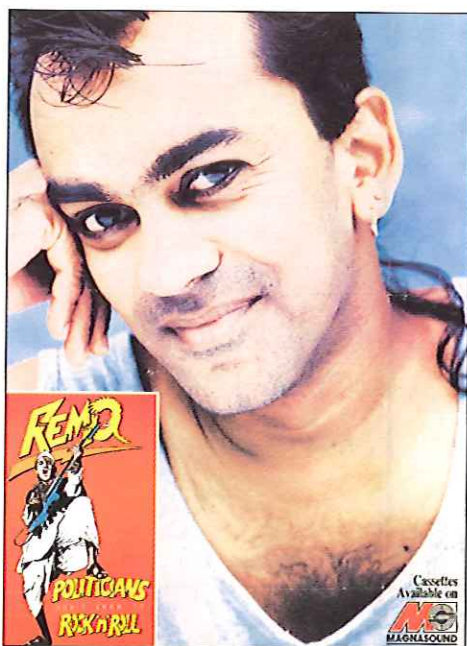
som kör bil in till staden varje dag, där Remo har sin fax. Hur hittar jag dit? frågade jag. Åh, sa hans syster, du frågar bara efter Remos hus. Alla vet var Remo Fernandes bor.

För att ta mig dit fick jag lifta tio kilometer med en motorcykel. Där finns inga gatuadresser, lantbrevbäraren känner alla. Civilisationen kändes avlägsen, på tomten susade vinden i palmkronorna och någonstans i närheten skällde en hund.

Remo trivs med att bo på landet i huset där

han växte upp – idag lever han där med sin franska hustru Michelle, de två barnen Noha och Jonah; hembiträde, kokerska och städhjälp som tar hand om huset, en samling slöa hundar och katter, vad mer kan en man begära?

I sitt arbetsrum har han en förstklassig inspelningsstudio, han är sin egen manager, han är värtalig och avväpnande, hans två senaste engelskspråkiga album har sålt guld i Indien (den senaste på bara tre dagar!), vilket i sig är ett rekord på den indiska rockscenen som är mycket liten, och nu väntar en lansering utomlands genom Warner/WEA som pressar CD-upplagan av "Politicians don't know to rock'n'roll". På den indiska marknaden släpptes den som en länge emotsedd kassett i november 1992, och India Today

skrev: "The exuberant Goan is back with a bang and some innovative fusion music. The theme is politics, politicians and AIDS. In a prolonged patriotic streak, he pleads for Narasimha Rao, remembers the freedom-fighters and mourns Rajiv.... And despite the awkward and long-winded title, this is Remo at his best. Next stop is apparently MTV."

Jag har förstått att ditt förra album, Bombay City, är fyra eller fem år gammalt?

– Ja, fem år.

Du blir inte förvånad om jag säger att arrangemangen och ljudet har blivit bättre?

– Utrustningen när jag spelade in Bombay City var ingenting mot vad jag har nu.

Bombay City är inspelad på en portastudio – den här är inspelad på en 16-kanalig bandspelare, synkad sequenser, två synthesizers, större rytmmaskin.... Och eftersom jag hade fler bandspår kunde jag använda indiska instrument som tablas, flöjt, indisk fiol ... och gitarrer!

Gitarr är mitt huvudinstrument, men på *Bombay City* hör du inte en enda gitarr, för det fanns inget utrymme på bandspelaren – jag hade bara fyra kanaler att spela in på.

Portastudio?

– Ja, i början när jag gick runt till skivbolagen var det ingen som ville bekosta inspelningen. Originallåtar på engelska av en indisk rockmusiker hade nämligen ingen marknad.

Så dom föreslog att jag skulle imitera *Stevie Wonder* eller nåt sånt – och OK, då

skulle det bli intressant. Eller göra hindidisco. Jag försökte säga: Ni har fel, jag kanske sjunger på engelska, men mina sånger handlar om Indien. Men dom lyssnade inte och så spelade jag in allt på egen hand.

Jag hade inte råd med några fantastiska grejer, så jag köpte en porta, en trummaskin och ett litet eko. Sen, efteråt, när dom upptäckte att kassetterna sålde bra kom samma bolag tillbaka och jag kunde välja CBS. När jag sedan släppte *Bombay City* var jag redan med CBS, men jag hade blivit så van vid att spela in hemma och göra alla instrument själv, att jag inte ville åka till Bombay och stressa ihop ett album i någon studio där. Nu har jag bytt till ett indiskt bolag som heter Magnasound, som samarbetar med amerikanska Warner.

Jag läste i en tidning att Rajiv Gandhi upptäckte dig när han var på semester i Goa. Stämmer det?

– Nej. Jag har också läst det någonstans. Faktum är att när man säger "upptäckte" ... får det Rajiv att framstå som en entreprenör eller talangscout, som kom och skrev skivkontrakt med mig.

Men... ?

– Så du vill veta vad som hände? Okej, jag hade aldrig träffat honom, men med ens hans bror dog i flygkraschen och långt innan Rajiv blev premiärminister skrev jag en låt som hette *Hello Rajiv Gandhi*.

För jag fattade att hans mor ville att han skulle bli politiker, och jag tyckte synd om den här mannen som bara ville flyga sitt flygplan och vara med sin familj. Och i låten sa

jag: "Så synd att du tvingas bli politiker, men varje liten pojke har sin plikt mot sitt fosterland... och i ditt fall en plikt mot din mor. Och hur som helst vill jag bjuda hit dig till Goa, varje månad, inte för att jag älskar dig, men därför att varje gång du kommer hit lagar Goas regering alla trasiga vägar, målar och reparerar husen och så vidare!"

Och flera år senare – den låten kom på mitt första album *Goan Crazy* – kom han hit för att inviga ett eller annat. Och Goas regering bad mig komma och sjunga något trevligt, som inte skulle förolämpa vår premiärminister. "Åh nej," svarade jag, "hur skulle jag kunna förolämpa premiärministern? Jag gillar ju honom."

Så sjöng jag den här sången för honom. Alla blev vansinniga, men Rajiv Gandhi tyckte om den, han bara skrattade och efteråt presenterade han mig för sin fru *Sonya* och jag gav honom en kassett med låten ... Och det var det hela.

Nästa dag blev jag attackerad av en dagstidning här i Goa. Tidningarna har stor makt här – och de kan förinta folk om de vill. Efter att kampanjen mot mig pågått i tio dagar fick jag nog och skickade den allra första artikeln till Rajiv Gandhi. Jag visste inte om han skulle läsa den för han fick säkert tusentals brev varje dag – men jag skrev att det var jag som sjöng den här sången och nu händer allt det här och om du har tid, om du inte blev förolämpad eller

har någonting emot min sång, skulle jag uppskatta om du skrev och talade om det, så att jag kan rädda mitt rykte.

Några dagar senare kom hans svar med premiärministerns stämpel och där stod: "Kära Remo, vi gillade din sång och det är inget fel på den. Så länge du är ärlig mot din konst bryr vi oss inte om vad pressen skriver...."

Det här brevet publicerades av alla tidningar i Goa och dessutom av nästan varenda tidning i hela landet, för dom tyckte att det var mycket intressant att premiärministern skrev och försvarade en rockmusiker. Och istället för att knäcka mig, ledde det här till att Indien hörde talas om Remo Fernandes. Och under samma år hände två saker till som gjorde att jag slog igenom.

Vilket?

– Jag skrev musik till en hindifilm som hette *Jalwa*. Det var en film om en jättetuff snut som jagar ett knarkgäng i Goa. Titellåten var helt utan text, bara rytm och scattning och efter var 16:e takt kom en refräng. Ibland ett flöjtsolo, ibland något annat. Och den blev en hit. I Indien, om du vill bli känd, så är det genom film.

Gjorde du mer filmmusik efter Jalwa?

– Nej. Jag gillar inte hindifilmer.

Varför?

– De är inte bra.

Jag kan gilla dem.

– Jag menar det här kommersiella skräpet som bara är plagiat av amerikanska filmer. **Jag gillar dem med.** (Remo ser konstigt på mig och vi vecklar in oss i en diskussion om filmestetik). **Och det tredje som hände det där året?**

– För det tredje... Ett annat viktigt media är TV. Eftersom regeringen kontrollerar TV-programmen hade ingen pop- eller rockmusik visats på indisk TV. Och .... det arrangerades en konsert för Bhopal.... du vet, efter gaskatastrofen... och arrangören fick syn på mig där och frågade om jag inte ville gå upp och spela en låt. Och TV var där och dom visade min låt på bästa sändningstid, fyra veckor i rad. Låten var *Graham Bell* och den blev en hit över hela landet. Så det var dom tre sakerna som hände: Press, film och TV, alla tre medierna.

Politiska nidvisor är något av Remos kännetecken, han bär samtidigt drag av

Magnus Uggla och John Lennon, och att han tar ställning i sina texter gör att han skiljer sig från de andra artisterna. *Graham Bell* handlade om televerket i Goa, där telefonerna knappt fungerar, vartannat samtal kopplas fel förutsatt att linjerna alls är hela. I en låt sjunger han: "Everybody wants to.... UH Without the fear of AIDS...."

Han sjunger om korrupta, giriga politiker, resursslöseri, presenter tankar som vanligtvis är bannlysta från den kommersiella nöjesindustrin i Indien. Men han gör också vackert arrangerade ballader om sitt hemland:

*Beautiful women perfume and jasmine
Shy burning eyes and strong working hands*

Dark handsome men resist them if you can

*Hard toiling farmers and fishermen
We should not be poor with treasures like these*

Our sons and our daughters the birds and the bees

*We should be rich beyond compare
If only we learnt our gods to share*

(Song for India)

Egentligen är Remo arkitekt, men när han hade gått tre år på universitetet i Bombay bestämde han sig för att hoppa av och satsa helhjärtat på musiken. Men då fick han ett brev från sin pappa – en klok man – som skrev: "Min son, det är ditt liv, men du har redan studerat i tre år och du har bara två år kvar – så mitt råd är att du inte ska kasta bort tre år av ditt liv utan avsluta dina studier först och bli musiker sen." Med respekt för sin far var det precis vad Remo kom att göra.

– Jag spelade med en grupp i Bombay och var känd inom en snäv krets av människor som lyssnade på västerländsk musik. Jag var grabben som skrev sina egna låtar och jag gjorde en platta med den gruppen, det var en liten upplaga och inspelningen var...., han sänker rösten, "väldigt dålig.... Väldigt dålig på den tiden," säger han sedan med eftertanke.

– Jo, och vet du vad? Jag fick för mig att jag skulle blanda indisk och västerländsk musik – inte som **Ravi Shankar** och **George Harrison**; utan det skulle vara dansant. Ett band med gatumusikanterna, dom som finns på järnvägsstationerna och som spelar på plåtburkar och sånt.

– Alltså, rytmen som dom har, jag kan bara inte sitta still när jag hör dom. Så jag ville ha dom, basgitar, trummor och flöjt. Och jag döpte bandet till *Street*. Vi gjorde ett par konserter... och sen åkte jag till Europa. För jag hade alltid velat se världen.

– Första stället jag landade på var Paris och där blev jag kvar i två och ett halvt år,

Halva Världens Litteratur

är en tidskrift för Dig som är intresserad av att läsa litteratur från Asien, Afrika och Latinamerika. Vi strävar efter att ge röst åt den del av världen som ofta når oss bara genom massmedia.

Vi vill ge en kompletterande bild.

Kan skönlitteratur vara en inkörsport till andra kulturer och andra världar? Kan en roman av egyptiern *Naguib Mahfouz*, en novell av moçambiquanen *Mia Cuoto*, en dikt av turken *Nazim Hikmet* ge en annan bild av en annan människa, en annan kultur, ett annat folk?

Tror du att det är på det viset?

Då är *Halva Världens Litteratur* en tidskrift för dig. Prenumerera!

4 nummer per år: 150:–

Institutioner: 200:–

Pg: 21 62 72-5

fram till slutet av sjuttioalet. Jag liftade runt på somrarna och jag älskade Europa – du vet, ni européer kommer hit till Indien för att finna er själva, för mig var det tvärtom. Men i Europa insåg jag också hur indisk jag var och jag drömde om att komma tillbaka och börja med ett indiskt band med massor av tablas.

Spelade du i Europa?

– Ja, med ett franskt band som hette Rock Synergy. Vi turnerade med Steve Hillage och det var min första erfarenhet som professionell musiker i Europa... Som det fungerade! Grejerna kom med långtradare och allt riggades upp på nolltid av effektiva roadies – om soundcheck skulle vara klockan fem kunde du gå upp på scenen tio i fem och förstärkarna hade ström och instrumenten var inkopplade. (Remo skrattar) I Indien, om soundcheck är klockan fem, kan du räkna med att utrustningen inte är framme före halv sex.

Du känner starkt för Goa och den goanska kulturen?

– Ja. Ibland mår jag så dåligt när jag ser hur allt förstörs.

Vad är det som förstörs?

– Goa.

Du menar att turisterna förstör Goa?

– Nej, det är vi goaneser som gör det – ingen annan. Kommersialismen, vi förstör våra risfält och våra stränder, bygger fula byggnader, och vi tillåter vår mentalitet att förändras av kommersialismen.

Och det är inte turisternas fel. Det är den indiska mentaliteten: "Turisten kommer; Låt oss pressa varje rupee ur honom! Vi ska lura av honom så mycket vi kan!"

Goa var inte på det viset när jag var ung. Men idag exploateras allt och det är politikernas fel. Där har du det indiska samhällets problem: Om hjärnan är korrumpierad blir resten av kroppen likadan. Vår regering ränar alla våra pengar från oss. Från oss! De bygger en bro för våra skattepengar och den bron kollapsar efter fem år. Hur tror du att vi – folket – känner oss? När regeringen lurar av oss varenda rupee vi har känner vi att vi måste lura någon annan för att överleva. Korruptionen inom politiken är som cancer.

Men vad vill Remo egentligen?

– Min vision av rockmusik är en stor gryta, med en generöst tilltagen soppa som alla kan dricka av; svarta, vita, asiater, överallt. Alla som gillar soppan äter av den och ger någonting tillbaka; du vet, klassiska musiker gav symfonirocken, jazzmusiker fyllde på med jazz, reggae-musikerna hällde i reggae i soppan och jag – min dröm är att jag en dag ska tillföra en gnutta indisk masala i den där soppan."

För Sverige i Asien
Zac O'Yeah
SYDASIENS utsände

Michael Jackson-feber rasar – Dangerous Moves på indisk TV

Michael Jacksons popularitet i Indien är inte att leka med. Om en indisk tonåring kan ett engelskt ord så är det oftast "michaeljackson". Att indisk dagspress liksom övrig världspress främst fokuserar sig på Jacksons mer underliga sidor bekommer inte ungdomarna särskilt.

– Där vanliga popalbum oftast inte säljer mer än 50.000 ex i hela landet har Jacksons senaste *Dangerous* uppskattningsvis sålt i 700.000 ex, berättar Amit Saigal, chefredaktör på Allahabad-baserade Rock Street Journal för SYDASIEN.

Varför är det just Jackson som är den utländska popstjärnan som lyckats bryta isen hos den indiska musikpubliken?

– En bidragande orsak kan vara att första Grammy-galan som visades på indisk TV var ett år när Michael Jackson fick alla topputmärkelserna, säger Saigal.

På den tiden, innan Indien kopplades in på MTV-världsnätet, visade TV-monopolet Doordarshan ofta bara ett rockspektakel per år – så de få artister som syntes i rutan blev omedelbart idoler för rockfansen, oavsett vilka de var.

Att situationen förändrats nu när Doordarshan måste ge sig in i det bittra slaget om tittarsiffror bevisas av att DD bröt sitt kyskhetslöfte och visade under september-oktober i år en åtta episoders Michael Jackson-show kallad "Dangerous Moves", väl tajmat inför Jacksons pågående världsturné som skulle nått New Delhi 21 och 22 november – om den inte avbrutits i förtid den 12 november i Mexiko. Och den nystartade FM-radion (ännu så länge bara i storstäderna) har redan en reguljär Michael Jackson-timme.

Eftersom Indien så sällan har stora rockkonserter – under de senaste 20 åren kan Amit Saigal bara dra sig till minnes att man haft Uriah Heep, Jethro Tull och Europe – finns inga riktiga rockpromotors, och de två Delhikonserterna arrangerades därför av Madras-baserade GV Films i samarbete med Pepsi. Pepsi – inklusive 7-Up – är för närvarande det

enda internationella läskedrycksmärket i Indien och som ni vet en av Jacksons huvudsponsorer.

Intressant nog väntas Coca-Cola tillbaka (företaget drevs i exil p g a en tvist med indiska staten för något decennium sedan) och den stora frågan är om jättekoncernen vågar ge sig in i slaget om marknaden i samband med Jackson-besöket då en omfattande Pepsi-drive pågår, eller om Coca-Cola skjuter upp lanseringen av Cola, Fanta och Sprite till sommaren 1994.

Slutligen ska det bara tilläggas att SYDASIEN har snappat upp det bisarra ryktet att Michael Jackson ska vara anhängare till den sydindiske mystikern Sai Baba, och att Jackson i anslutning till sitt Indienbesök planerade att i hemlighet flyga ner till Sai Babas ashram i Puttaparthi, Andhra Pradesh. Sai Baba är känd för sin förmåga att framkalla mirakel, hans bästa är det när han plockar Rolexklockor ur tomma luften. Ett trick som bara kan tas allvarligt av den som har barnasinnat kvar.

Zac O'Yeah

P S En av de två planerade Michael Jackson-konserterna i New Delhi skulle ha överlåtit intäkterna till välgörenhet. Pengarna skulle mer specifikt gått till att hjälpa övergivna barn. En representant för Pepsi Cola meddelade att Michael Jackson själv inte tänkte ta ut något gage för sin konsert.

I stället skulle vinsten ha delats mellan Jacksons egen *Heal the World Fund* och indiska välgörenhetsorganisationen *Rajiv Gandhi Fund*. **Sonia Gandhi**, den f d premiärministerns italienska änka, leder denna fond som idkar välgörenhet gentemot gatubarn och föräldralösa barn.

Konserterna skulle ha ägt rum på New Delhis Jawaharlal Nehru Stadium dit man förväntades locka ca 80.000 fans.

En förlorad generation härskar i Kabuls ruiner

Första snön har fallit i Kabul, och kylan har kopplat sitt gastkramande grepp över den krigshärjade staden. Huttrande samlas barn och vuxna kring små eldar av kvistar och skräp som brinner i gathörnen, och andra söker skydd i prång och bakom murar undan den isande vinden från Hindukushbergen.

Alla vet att den här vintern kommer att bli den svåraste på många år och att både kyla och hunger kommer att skörda liv bland hemlösa och flyktingar.

Kabul hösten 1993 är en chock. Två tredjedelar av staden är förstörd, bara den norra delen är tämligen oskadad. En halv miljon människor uppges ha flytt till Mazar-i-Sharif i norr och Jalalabad och Peshawar i söder under året. Ytterligare 100.000 människor lever inträngda hos släkt och vänner i de delar av staden som ännu är beboeliga. Många, särskilt föräldralösa barn, sover utomhus.

De flesta som haft en möjlighet att fly ha gjort det. Det är de fattigaste som är kvar.

Överallt i huvudstan möter man en bitterhet och ilska mot mujahedin, som förträngs eller döljs enbart av vapenmakt och fruktan.

Förlorad generation

Ingen har något alls gott att säga om de unga gerillakrigare som ofta offrat både sin barndom och ungdom på Jihad – det heliga kriget. De kallas allmänt för den förlorade generationen.

Tysta och rakryggade skyndar kabulborna på stegen förbi vaktposterna i

13-årige Abdul ingår i Wahadats styrkor som håller kontroll över det fullständigt urblåsta universitetsbiblioteket.

gathörnen. En del stoppas och tvingas visa ID-handlingar eller ge bort cigaretter, bilisterna avkrävs ofta några hundra afghanis som den nu nästan värdelösa valutan heter.

Jag ser en del göra föraktfulla grimaser och muttra väl de passerat och deras blickar andas trots eller rädsla.

Mujahedin härskar i Afghanistan och det går hyggligt på sina håll. På UD berättar en diplomat om den återuppbyggnad som sker i norr, och en annan som just varit i Herat säger att mujahedin nu avväpnats i

sju hela provinser. Det råder fred där, åkrarna odlas upp igen efter ett decennium i träda, hjordarna av får och getter växer långsamt. Också kring Jalalabad sker det saker i det tysta.

Hopplöst läge

Men Kabul verkar hopplöst. Stan har alltid varit symbolen för makt, och nio muhajedingrupper har upprättat gammaldags härläger i eller runt den. Ingen av dem tycks bry sig ett skvatt om den stora civilbefolkningen som bor mitt bland dem, omkring 1,5 miljoner människor.

Eller är det så att Kabuls befolkning fortfarande betraktas som medlöpare och kommunistympatisörer som bara har sig själva att skylla?

Alla fraktionerna har bidragit till att lägga huvudstaden i ruiner, och ingen tar särskilt högtidligt på alla de stilleståndsavtal som träffas.

Kungapalatset eller döden – något mellanting förefaller inte existera. Kabul till varje pris, Kabul över mina och dina lik.

– **Gulbuddin Hekmatyar** och många andra av dem är krigsförbrytare av värsta sorten och de borde ställas inför en internationell domstol, säger en professor på Kabuls universitet – stängt sedan sommaren 1992.

Ahmed Shah Massoud, legendarisk kommandant som är känd som "Lejonet från Panjshirdalen" och tidigare var försvarsminister, möter lika lite sympatier. Det var han som bombade sönder stora delar av Karte Se i ett försök att kväsa shiamuslimska Wahadat, och han har ödelagt

Vem flyr undan den nya regimen?

Amnesty: Afghanistan – Political crisis and the refugees. (september 1993)

Vad är det som händer i Afghanistan? Den sovjetiska armén och marionettregimen i Kabul föll i april 1992. Flyktingarna började återvända och allt borde ha varit frid och fröjd.

Men så blev det inte, de interna motsättningarna mellan de segrande gerillagrupperna var för stora, och snart nog rådde det i delar av landet kaos och inbördeskrig, och landet hotades av att delas. Nya flyktingströmmar ut ur landet kom i gång, nu av grupper som tidigare valt att

stanna i landet.

Situationen i Afghanistan i dag är ytterst komplicerad, det ser helt olika ut i skilda delar av landet, från total anarki till väl fungerande provinser där återuppbyggnaden är i full gång.

Det är därför värdefull information som Amnestys internationella sekretariat sammanställt i detta 15-sidiga dokument, där man går igenom den aktuella situationen, förklarar motsättningar och orsaker till den nuvarande politiska krisen samt vilka grupper som nu utsätts för den nya regimen förföljelser och flyr utomlands. Amnesty oroas för att många länder i väst-

världen nu utvisar asylsökande afghaner med hänvisning till att **Najibullah**-regimen är borta men inte tar hänsyn till de risker de löper under den nya regimen.

Inte minst intressant är den sammanställning som gjorts över de många mujahedinfraktionerna som nu kämpar om inflytande, samt vilka lokala administrationer som satts upp. Man går igenom provins för provins vilka partier och ledare som kontrollerar var.

Dokumentet kan beställas från svenska Amnesty.

Lars Eklund

Mujahedingrupper bakom sandsäcksbarrikader, skyttegravar och vägspärrar på nästan varje gata i Kabul.

flera andra byar och bostadsområden för att komma åt Hizb-e-Islamis baser.

Total förödelse

Inte en enda kåk är hel i de västra förorterna där Sayyafs sunnitiska Ittehad och shias pangar på varandra med missiler och raketer. Plundring av bostadsområden och affärer är ren rutin.

Utländska journalister blir oftast väl bemötta av alla fraktioner. Unga mujahedin-krigare visar en barnslig förtjusning när man vill ta bilder av dem och de allra flesta ger sig gott om tid att tala och bjuder på te.

Det är svårt att inte känna medlidande också för många av dessa trashankar, som i många fall saknar skor och lever på svältkost. De sover ofta under fuktig säckväv eller presenningar utomhus eller på kalla golv.

Men ingen annan tycks ha någonting till övers för dem.

– De är förlorade, det finns inget att göra, de har ingen framtid, säger en sjuksköterska på f d Röda Korssjukhuset i Karte Se.

Freden ett hot

I Kabul ser man mujahedin-krigarna som landets största problem. Många av dem har krigat i uppemot 15 år, andra har vuxit upp som mujahedins barn. En hel generation har missat barndom, familjege-

←
Av den f d sovjetiska ambassaden återstår blott ett skal. Bo Gunnarsson och hans tolk Nazir t v tillsammans med Wahadat-mujahedin, som vaktar ruinerna.

kunnat ta hand om sina unga krigare. Men nu då världen tappat intresset för Afghanistan så blir det allt svårare för dem att ha så många. I Kabul möter jag mujahediner som inte fått avlöning på ett halvår, men som nu klarar sig tack vare fältkök och "bakshish" som

man utkräver på gatan.

– Blir ni aldrig krigströtta och längtar efter att ha familj och ett vanligt liv, frågar jag Ali Ghazali, kommandant för Wahadat, som tillsammans med tjugo kamrater försvarar den utbombade medicinska fakulteten på Kabuls universitet.

I mer än en halvtimme talar Ali, 25, föraktfullt om sina fiender som "wahabis" och "kafirer", hedniska hundar. Han säger att hela Europa är emot muslimerna i Bosnien, och att det är andra länders inblandning som håller kriget vid liv i

menskap, utbildning och de bästa ungdomsåren. De är rotlösa, har ingenstans att ta vägen och kan ingenting. De uppfattar fred som ett hot för det finns ingen plats för dem i samhället i fredstid. De vet bara krigets vardag, gevärets språk och de ser sin trygghet i gänget och i sin kalashnikov.

– De har inget alls intresse av fred och återuppbyggnad, säger sjuksköterskan som påstår att hon hatar dem alla.

Hittills har kommandanterna med hjälp av pengar och vapen från utländska givare – USA, Saudiarabien, Pakistan och Iran–

Burka-klädda kvinnor tigger utanför Kabul Hotel. En syn som i dag inte väcker någon uppmärksamhet i Kabul.

Afghanistan.

– När våra män kämpat till döds så tar kvinnorna över... Det finns inget slut på vår kamp. Så länge fienden krigar så gör vi det. Ingen av oss fruktar döden. Vi har varit förtryckta av pashtunerna i århundraden, nu hägrar friheten.

Ali talar bra engelska och när jag tar avsked så säger han att han ibland drömmer om ett liv utan krig. Sen tar han mig avsidet och viskar:

– Om du kan så hjälp mig ut härifrån. Jag har överlevt i mer än ett år men det blir värre och värre. Ger Sverige visering åt mig tror du?

Kabul är en utbombad stad där många barn lever på gatan föräldralösa.

Ali har en ingenjörsexamen att falla tillbaka på. Men de andra, hans kompisar som krigat sen de var barn?

Finns det en framtid i fred för mujahe-din?

Björn Hagen, chef för Svenska Afghanistan-kommittén i Peshawar, har sina funderingar.

– Det kan röra sig om 125.000-150.000 ungdomar, och deras öde kan avgöra Afghanistans framtid, säger han. Nästan

alla är bondpojkar. Men det vore meningslöst att sända dem tillbaka till byarna eftersom de tappat bort all kunskap om jorden. Det är ungdomar som kräver både utbildning, rehabilitering och omskolning. Priset för att avvärja dem kan bli högt, men det är förmodligen den bästa investering vi kan göra i det fria Afghanistan. Om nu någon bryr sig om vad som sker där...

Text och foto: Bo Gunnarsson

Världen har vänt ryggen åt Afghanistan

Left out in the Cold. U.S. Committee for Refugees 1992.

Anders Sundelin och Maria Söderberg: Afghanistan. SIDA 1993.

Efter mer än ett decennium av krig uppnådde afghanerna friheten de kämpat för, men landet behövde också freden. I ett fredlöst Afghanistan möter den nödvändiga återuppbyggnaden efter de sovjetiska krigshärjningarna stora hinder

Ändå är afghanernas största problem att givarländerna vänt ryggen åt Afghanistan, konstaterar dansken **Erik Christensen** i en rapport från U.S. Committee for Refugees — LEFT OUT IN THE COLD, med underrubriken Den svåra hemkomsten för de afghanska flyktingarna.

När **Najibullahs** kommunistiska regim föll började afghanerna återvända i en omfattning som tog omvärlden på sängen.

Sedan det sovjetiska tillbakadragandet 1989 hade FNs flyktingorgan, UNHCR planerat för flyktingarnas snara återvändande, men det var få som tog emot erbjudandet och tacksamt lämnade lägren.

De som lämnade in sina ransoneringskort fick en mindre summa pengar att betala hemresan med och 300 kilo vete att leva på de första månaderna därefter. Som en del i ett tänkt hjälpprogram för Afghanistan — och som en direkt uppmuntran till

uppbrott.

Det fanns dock inte pengar till övriga delar av FNs hjälpprogram och Sovjetunionen bestod och regimen i Kabul höll sig kvar med sovjetiskt stöd. Inte förrän Sovjetunionen upphörde förändrades villkoren i Afghanistan, så att återflytningen blev möjlig.

I juli i fjol förutspådde en UNHCR-rapport att det lilla kontantstöd som givits i utbyte mot registreringskortet "förmodligen var den mesta hjälp de flesta återvändande afghaner någonsin skulle erhålla från världssamfundet."

Gång efter gång sedan dess har FNs appeller om medel till planerade program i Afghanistan klingat ohörda.

På mycket kort tid återvände nära en och en halv miljon afghaner. De hade utan tvekan behövt stöd om de kommit till ett relativt välmående land med fungerande ekonomi och intakt infrastruktur. Men Afghanistan var ett av världens fattigaste länder, som dessutom härjats av över ett decenniums krig.

Det är ingen överdrift att påstå att stora problem väntar Afghanistan, oöverkomliga problem om de ska lösas utan internationell hjälp.

Men rapportens nedslående slutsats är att efter det kalla krigets slut, så lämnades världens största flyktinggrupp kvar ute i kylan.

Två svenskar som envetet försöker få oss att behålla Afghanistan i blickfånget är journalisten **Anders Sundelin** och fotografen **Maria Söderberg**, som (vid sidan om boken Afghanistan mellan krig & fred, recenserad i förra Sydasiens) framställt en lättläst och grundläggande folder om Afghanistan.

Den heter bara Afghanistan och den kan fås gratis från BOK-SIDA (105 25 Stockholm). Där presenterar de kortfattat landets historia, folket, flyktingkatastrofen och det svenska biståndet. De ger en översiktlig men levande bild av de problem dagens Afghanistan brottas med.

Efter fjorton års krig väntar nu återuppbyggnaden. Uppgifterna ligger bortom begriplighetens gräns — raserade kanaler, söndertorkad jord, otillräckligt med mat, brist på arbetskraft...

Men någonstans måste den onda cirkeln brytas, skriver Anders Sundelin uppfordrande i sitt förord.

Hans text och Maria Söderbergs talande foton vidgar det begripliga för oss. Påminns vi om afghanernas öde och strävsamma slit med återuppbyggnaden blir det svårt att överge dem.

Svenska Afghanistanhjälpens postgiro är 90 07 80-8.

Anders Davidson

Flyktingar jagas som villebråd

Övergrepp mot känd fredsaktivist

Den s k frivilliga repatrieringen av lankesiska flyktingar från Tamil Nadu till Sri Lanka får nu alltmer ödesdigra konsekvenser. Alla tamiler med lankesiskt påbrå jagas nu som fria villebråd i den sydindiska delstaten Tamil Nadu. Och jakten blir ett givet tillfälle för myndigheterna att ta hämnd på alla de som protesterat mot den omänskliga behandlingen av också de som med laglig rätt befinner sig i Indien.

Ett exempel är advokaten och frivilligarbetaren **R R Sivalingam** som 1983 undgick att mördas av en singalesisk folkhop i Sri Lankas huvudstad Colombo. Hans "brott" var att han är tamil och folkhoppen var på jakt för att döda alla tamiler sen den tamilska gerillan i norra Sri Lanka dödat 13 soldater i ett bakhåll.

Slavättling

Sivalingam har dock aldrig sympatiserat med gerillan i norr som slåss för en egen stat åt de lankesiska tamilerna. Skälet är bl a att Sivalingam inte är lankesisk tamil, men väl s k höglandstamil, d v s ättling till de halvslavar som under 1800-talet importerades från södra Indien till Sri Lanka för att arbeta på plantagerna där. Dessa plantagetamiler av låga kaster har heller aldrig varit politiskt eller militärt intressanta att värva för gerillan i norr.

Sedan han och hans barn med bara några minuter till godo undgick döden genom att en modig granne sa till hopen att han inte var hemma så beslöt sig Sivalingam att flytta till Indien. Hans indiska hustru råkade dessutom just då redan vara där. Så Sivalingam flyttade snart till Madras och senare till Coimbatore i det inre av Tamil Nadu. Där engagerade han sig som advokat och som organisatör i arbetet med att underlätta tillvaron för de f d lankesiska plantagearbetare som tvingats tillbaka till Sydindien varifrån deras förfäder tvingats iväg 100 år tidigare.

Island Trust

Det mesta av sin tid ägnade Sivalingam åt att arbeta med en liten hjälporganisation som heter *Island Trust* som på bred front bygger bosättningar, undervisar, skapar jobb och organiserar de som under de senaste 20 åren repatrierats från Sri Lanka enligt ett avtal med Indien. *Island Trust* har också SYDASIENS läsare mött eftersom det är den organisation som den Sve-

rigebaserade COPE förmedlar sina stipendier för yrkesutbildning igenom.

Sämre än flyktingar

Sivalingam har vid flera tillfällen under åren protesterat mot att de repatrierade inte fått den statliga hjälp de haft rätt till enligt lag. Han har också deltagit i protester mot den uppenbara diskriminering som de repatrierade utsatts för. De har ofta blivit sämre behandlade än de flyktingar som kommit från norra och östra Sri Lanka under de senaste tio årens inbördeskrig på ön.

I 10 år har Sivalingam haft uppehållstillstånd i Indien. Hans fru och mor är indiska medborgare, födda i Indien. Det var också hans numera döde far. Trots detta har hans uppehållstillstånd inte förlängts och den 6 augusti arresterades Sivalingam som med sina 61 år inte klarade krisen utan fick läggas in på sjukhus på flyktingförläggningen i Chengalpattu. Där hålls han sedan dess isolerad från omvärlden med beskedet att han kan komma att tvångsdeporteras till Sri Lanka. Man har dessutom framfört den ogrundade misstanken att han skulle vara sympatisör till den tamilska Tigergerillan i Sri Lanka.

Hetsjakt

Bakgrunden till Sivalingams öde är hetsjakten på "lankeser" i södra Indien, en jakt som ger myndigheterna i stort sett fria händer. I hans fall är sannolikt skälet att han stött sig med förre kronofogden **Leena Nair** i Ooty i Nilgiris som är norra bergsdistriktet i Tamil Nadu där många repatrierade finns idag. Hon har öppet visat sitt missnöje med att Sivalingam framfört de repatrierades rättmätiga krav.

Hetsjakten på förmodade terroristympatisörer och flyktingar i Sydindien har bl a fått den USA-baserade medborgarrättsrörelsen *Asia Watch* att reagera. Den 11 augusti krävde man bl a att Indien skulle avbryta den s k frivilliga deporteringen av lankeser till Sri Lanka tills dess man kunde garantera att de sker frivilligt.

Ett flertal rapporter tyder på att deporteringen (drygt 30.000 personer sedan januari 92) sker under tvång. Frivilligorganisationer får inte längre arbeta i flyktinglägren dit heller inte FN:s Flyktingkommissariats folk har tillträde. Sen dessa förbud kom har förhållandena försämrats kraftigt i lägren. Vissa uppgifter tyder på

Advokaten R R Sivalingam undgick 1983 att mördas i Colombo. Nu utsätts han för övergrepp av myndigheterna i Tamil Nadu.

att svälten ligger på lur trots att frivilliga velat gå in med sin hjälp men hindrats. Polis och lägerpersonal jagar folk som under hot tvingas anmäla sig som frivilla för deportering till Sri Lanka.

Tvångsdeporterade

Den första båtlasten av tvångsdeporterade i den senaste vändan i somras togs till Trincomallee i nordöstra Sri Lanka. Där packades flyktingarna i godsvagnar och fördes till staden Vavuniya, bara någon mil söder om gerillakontrollerat område, där de fördes till två överfulla flyktingläger. éven där ligger svälten på lur, bl a sedan lankesiska myndigheter i 24 dagar underlät att förse lägren med mat. Det var först efter protester från FN:s flyktingkommissariat som mat kom dit.

Trots att deporteringsplanen varit att återbördna flyktingarna till sina hemorter så hindras flyktingarna att återvända. Tullare, poliser och arméfolk trakasserar oupphörigen flyktingarna. Det har också rapporterats om försvinnanden. Och kriget mellan gerillan och regeringssidan är inte på något sätt slut.

Mörk skugga

De lankesiska flyktingarnas öde i Tamil Nadu och i Sri Lanka kastar en mörk skugga över regeringarna i Sri Lanka och i Indien. Och det har reducerat FN:s Flyktingkommissariat till en hjälplös och svag åskådare.

R R Sivalingams öde är bara toppen på ett isberg av de rättsövergrepp som nu sprider sig som en löpeld i södra Indien.

Thomas Bibin

Frispråkig författare hotas till livet av islamiska aktivister

Ännu en gång har en författare hotats till döden för verk som misshagat islamiska grupper. Det är den 31-åriga bangladeshiska författarinnan **Taslima Nasrin** som nu drabbats av samma gissel som Salman Rushdie. Hennes brott: Hon skrev en bok om en hindufamiljs öden i Bangladesh efter förstörelsen av Babarmoskén i Ayodhya förra året. Hennes straff: Döden genom hängning.

Den föga kända religiösa gruppen *Bangladesh Sahaba Sainik Parishad* (Council of Soldiers of Islam) utfäste den 23 september en belöning på 50.000 taka (motsvarar ca 1.250 US-dollar) för den som dödar Taslima Nasrin.

Den muslimska organisationen har sitt säte i staden Sylhet, 190 km nordost om huvudstaden Dhaka, där Taslima Nasrin bor i en lägenhet på tionde våningen i ett höghus.

Nasrin säger i en intervju till indiska *Sunday Magazine*: "De anklagar mig inte för något specifikt brott. Enligt dem har jag särat religiösa känslor genom att motarbeta Koranen och islams shariat (lagar)."

Taslima Nasrin tar hotet mycket allvar-

ligt och har lyckats få en domstol att beordra myndigheterna att ge henne livakt. Enligt en rapport i *Kathmandu Post* (10 oktober) har polisen dock ännu inte hörsammat domstolsordern om att placera vakter utanför Nasrins bostad.

Förra året attackerades Taslima Nasrin på Bangla Academy Book Fair och hennes böcker vandaliserades av aktivister. Senare rapporteras det att myndigheterna i detta muslimska land började trakassera henne och bl a har hennes pass konfiskerats för att hon inte ska kunna lämna landet.

Detta hände i januari 1993. I juli bannlystes hennes senaste bok *Lajja* (Skam) av regeringen, då prästerskapet hade konstaterat att den undergrävde muslimernas image.

Romanen handlar om en hindufamilj i Bangladesh som attackerades av muslimer efter moskédemoleringen i Ayodhya i Indien i december i fjol. Familjen flyr i boken slutligen från Bangladesh till Indien i denna 79-sidiga bok som såldes i 50.000 exemplar innan den förbjöds.

Akademiker samt kvinno- och studentorganisationer, har krävt att ledaren för *Council of Soldiers of Islam*, **Habibur**

Taslima Nasrin mordhotad författare i Bangladesh.

Rahman, ska arresteras, men regeringen har ännu inte beslutat sig för någon handlingsplan då detta skrivs i mitten av oktober. Enligt vissa uppgifter har **Habibur Rahman** tagit tillbaka dödshotet och ska ha sagt att: "Vi avser inte att provocera någon till att döda henne." Istället försöker organisationen att arrangera en serie landsomfattande strejker för att tvinga myndigheterna att sätta författarinnan Taslima Nasrin i fängelse.

För Sydasiens
Zac O'Yeah

Förhandlingar om flyktingar från Bhutan

Nepal vädras det ofta åsikter, framför allt i den oberoende dagspressen, om korruptionen och de politiska problemen som det närbelägna landet Bhutan lider under.

Den bhutanesiska kungafamiljen sägs ägna sig åt statsterror och systematisk utslagning av landets fattiga befolkning. Tio-tusentals, om inte fler, syd-bhutanesiser har fått sina medborgarskap ogiltigförklarade under de senaste fyra åren, och på så sätt tvingats i landsflykt.

Orsaken till att de här upplysningarna förekommer främst just i Nepal är att det här i dag finns stora flyktingkolonier med fördrivna bhutanesiser, bl a i Japha och Morang.

De bhutanesiska flyktingarna höjer sina röster genom flera språkrör och politiska organisationer, t ex *People's Forum for Human Rights, Bhutan* (PFHRB) som tar spaltutrymme i den nepalesiska pressen och beskriver fall av tortyr och andra

oegentligheter i bhutanesiska fängelser.

Samtidigt har de här flyktingkolonierna blivit ett känsligt avsnitt i relationerna mellan Nepals och Bhutans regeringar. För det redan fattiga och överbefolkade Nepal utgör flyktingarna en svår belastning, och man kräver att Bhutan ska ta tillbaka sina flyktingar, men Bhutan har i princip gett kalla handen med hänvisning till att flyktingarna inte (längre) är medborgare.

Dock har en liten ljusglimt tänts då ett första toppmöte mellan Nepal och Bhutan hölls under tre dagar i början av oktober i år i Kathmandu. Den bhutanesiska delegationen leddes av inrikesministern **Lyonpo Dago Tsering**, och i Kathmandu mötte han bl a **Sher Bahadur Deupa**, inrikesminister i Nepals regering.

Mötet ledde ändå inte till några praktiska framsteg, mer än att båda staterna nu mer eller mindre officiellt erkänt att ett problem existerar. Bhutan vill klassificera flyktingarna i de nepalesiska lägren i fyra

kategorier:

1. Bonafide bhutanesiser, om de har tvingats lämna landet mot sin vilja.
2. Bhutanesiser som har emigrerat frivilligt.
3. Icke-bhutanesiser vilka omedelbart måste lämna flyktinglägren (detta syftar bl a på nepaleser och indier som bott i södra Bhutan utan att vara medborgare).
4. Bhutanesiser som begått brott.

Kritikerna ser det som att den fjärde punkten i kategoriseringen troligtvis kommer att användas för att utesluta de bhutanesiser vilka har varit politiskt aktiva i sitt hemland.

I övrigt sägs det att samtalen ägde rum under största samförstånd och att nya överläggningar ska äga rum i Thimpu, Bhutans huvudstad, i februari 1994. Det ser redan ut som att processen kan komma att bli utdragen.

För Sydasiens
Zac O'Yeah

Korna trivs på berget av sopor i Nepals huvudstad Kathmandu.

Kathmandu - skitigast i världen?

I Kathmandu hängs det läpp över att världspresen ägnat så stort utrymme åt att kommentera luftföroreningarna i Kathmandu. Skriverierna har generellt varit i domedagsjargongen, Newsweek leder ligan med sin "Säg farväl till Shangri-La"-artikel.

Det hela bottenar i en studie gjord av en grupp amerikanska forskare och i deras studie hamnar Kathmandu tvåa på luftföroreningslistan (efter Mexico City som alltså fortfarande leder i att vara skitigast).

I Kathmandu kritiserar man dock undersökningen som inte tog prov alls på exempelvis indiska städer, och var inte heller var

konklusiv, som det heter. Så man är sannernigen inte putt över allt detta gnäll, även om man är rädd för att några av de värdefulla turisterna ska söka efter sin hälsosamma bergsluft på andra platser.

Bland det goda som den internationella uppmärksamheten har lett till är att nepaleserna faktiskt själva börjat bli medvetna om sina miljöproblem. Bilister och mopedister har börjat använda andningsfilter eller gasmasker, flera gator och torg i centrala Kathmandu hålls avstängda dagtid och "gröna" organisationer har börjat arrangera uppställningsaktioner. Så det börjar se lite ljusare ut.

För den som inte känner till det är Kathmandu beläget i en dal, vars väggar ofta hindrar den skitiga luften från att blåsa bort. Det gör att man kan urskilja de omgivande bergen endast tidigt om morgonen, eftersom avgasångorna senare på dagen generellt är så täta att sikten försvinner. Staden med sina 300.000 invånare är dock för liten för att ännu ha klarat av att producera någon riktig smog, men känner man utvecklingen rätt så lär nog smogen komma hit så småningom också om inte problemen tas itu med nu.

Zac O'Yeah

"Inte min egen åsikt att blåsyra innebär frihet"

– Skilj på åsikt och referat. Det påpekandet kommer från historieprofessorn Peter Schalk i ett fax till SYDASIEN, apropå hans artikel om Tamiltigrarnas självmordsbeteende i nr 3/93.

– Att jag berättar om att "Tigergerillan" uppfattar självmordet med blåsyra som början till "friheten" betyder inte att jag själv tycker likadant, skriver Peter Schalk.

Vill du vara med och göra SYDASIEN? Eller ge synpunkter på tidningens utformning, och hjälpa oss att öka spridningen? Då ska du komma när Tidskriftsföreningen SYDASIEN håller årsmöte i Lund.

Lördagen den 5 februari 1994 kl 14.00.

Plats: Tidskriftsverkstaden/bokhandeln, Mårtensstorget i Lund.

Alla medlemmar som betalt årsavgiften (inkl pren på tidningen) äger rätt att delta. Anmäl dock senast en vecka i förväg om du tänker komma genom att kontakta Lars Eklund, tel 046-13 35 68.

debatt

Låt inte framtidens adoptivbarn dras in i homosexuella parförhållanden

Svar till Mårten Randberg & Co (3/93) samt Waishali Carlsson (2/93)

L iksom alltid är det en fröjd för ögat att få läsa ett nytt nummer av SYDASIEN och se hur den engagerar dess läsare.

Kunde i senaste numret läsa om syskonen Randbergs inlägg i adoptionsdebatten. Till skillnad från Waishali, så var deras inlägg mera rakt på sak. Heder till familjen Randberg.

Som ordförande i föreningen *Namaste India - Adoptives in Sweden* - tänkte jag ta tillfället i akt att klargöra en del av dess ståndpunkter.

Värna om framtidens barn

Visst är det så att vi är emot adoptioner till homosexuella par, detta för att värna om framtidens barn och för att vi tror enbart på parförhållanden mellan man och kvinna.

Som vi alla vet är homosexualitet ej accepterad i Indien - tack och lov - och därför finner vi ingen anledning varför dessa, framtidens adoptivbarn, skall bli indragna i dessa parförhållanden.

Bistånd och adoption står inte i motsats till vartannat

Hörs det vara någon som har läst Waishali Carlsson bidrag till SYDASIEN nr 2/93... (Text continues with a detailed response to the article, discussing adoption and family structures in India.)

bara ges av par bestående av man och kvinna.

Redan idag får många barn illa i sådana förhållanden. Oberoende om barnet är biologiskt eller adopterat. Varför då förvära denna situation? Liksom biologiska barn har en rätt att få en mamma och en pappa, vill vi ge adopterade barn denna så självklara rätt. Vi har lite förståelse för dem som tycker annorlunda. Vi vill arbeta för och återupprätta kärnfamiljens status, likt den i Indien.

Nu kan man ju tycka att föreningen har bildats enbart för detta ändamål. Ingenting är mer felaktigt!

Föreningen är till för adopterade och alla andra som vill befrämja kontakterna mellan Indien och Sverige. Dessutom för dem som ser Indien som en växande och välmående nation.

Till Dig Mårten, visst låter det fint när Du säger att Du är lika mycket indier som Sandya är svensk. Jag kan lova Dig, om Du så skulle bo i Indien resterande tiden av Ditt liv så skulle Du bli lika lite accepterad som indier som vad Sandhya, eller någon annan med annorlunda hudfärg, blir accepterad här. Det är den

Mårten Randberg
Sandyia Randberg

Adoptionstidskrift på väg att finna sin form

VARA ADOPTERAD. Tidskrift. Nr 1-3, 1993. Lösnummer: 20 kr. Helårsprenumerations. 4 nr för 60 kr på postgiro 645 40 09-9.

"Nu räcker det inte med att berätta 'sagor' om storken, som var ett flygplan, eller att ordna julfester för att vi ska vara nöjda. Nu handlar det om att öppna möjligheter för rotletande, göra återresor och ge stöd i sökandet efter en identitet. Finns det resurser - tid och pengar för detta? Bevisa det i så fall! Adoptivföräldrar, adoptionsorganisationer och samhälle, förbered er på att det i framtiden kommer att synas många, många 'stora' koreaner, indier, etiopier, thailändare..."

Adoptivbarnen från främmande länder börjar tala, fråga och kräva i egen sak. Ett språkrör för dem vill Vara adopterad, som nu har kommit ut med sina tre första nummer, vara.

Efter en trevande start tycks tidskriften vara på väg att finna sin form: En lättill-

gänglig blandning av debatt, intervjuer, rådgivning, uppmaningar till organisering och så lite korsord och recept på chapati och masur dal. Redaktionen består av två adopterade och en adoptivförälder, samtliga kvinnor.

Ja, ska samhället på något sätt ge stöd åt återresor till barnens hemländer? Ska föräldrarna tvingas avsätta pengar till en fond redan när barnen är små? Är det många som lider av koncentrationssvårigheter? Beror dessa på psykologiska eller på biologiska faktorer?

Är det en fördel eller nackdel att ha växt upp i en familj med syskon? Och hur ska man nalkas den uppslitande frågan om tacksamhet mot adoptivföräldrarna och Sverige? (Somliga känner att de blivit köpta och berövade sitt ursprung.

Att de reagerar med ett totalt fördömande av allt vad adoption heter är inte så konstigt. Men diskussionen blir gärna steril och förutsägbar, för nästan ofelbart ger den svepande kritiken upphov till

överseende huvudskakningar och snabba avfärdanden. Här skulle man behöva tränga på djupet!

Ett av de allra intressantaste bidragen är Margareta Blomkvists artikel om återresor i nr 2. Hon ser vilka möjligheter en återresa erbjuder - men också farorna: "Många adopterade tror att de ska smälta in i gatubilden när man kommer till sitt födelseland. De tror att de ska känna sig hemma, men det gör de inte! Det syns på långt håll på klädseln, på sättet att gå, på sättet att prata och på sättet att fungera i mängden av människor."

Det ska bli spännande att se fortsättningen på Vara Adopterad. Inte minst lovande är det att tidskriften kanske kan börja fungera för att bygga upp kontaktnät. Här finns embryon till rikstäckande organisationer för alla adopterade och fosterbarn, liksom till föreningar för speciellt de som är födda i Sri Lanka osv.

Anders Sjöbohm

krassa verklighet som vi alla måste acceptera.

Adoption i en mera vidsträckt aspekt måste ses som en positiv handling. Visst är det en lika självsk handling som att vilja få biologiska barn men med ökat ansvar gentemot barnets bakgrund och dess längtan längre fram i tiden att söka sina rötter.

Förståelig bitterhet

Dock får vi ej glömma att det finns ett stort antal adoptivbarn i detta land som har haft en djävulsk barndom, som kommer att sätta sina spår i framtiden. Då tänker jag främst på deras levnadsår i Sverige. Där föräldrar har varit direkt olämpliga att ge kärlek till ett icke biologiskt barn. Dessa barn kommer ALDRIG att få sin barndom tillbaka.

Därför är det inte svårt att förstå deras bitterhet gentemot adoptioner. Dock har en del haft en beundransvärd kraft att arbeta sig igenom denna tragedi och skapat sig ett nytt liv.

Till Waishali och alla andra som ser adoptioner som ett uttryck för kolonialism och egoism: Avskärma Er inte från verkligheten. Ta emot den kärlek (Waishali) som finns att få. Om Du öppnar Dina sinnen, så kommer Du snart att märka att den finns bakom nästa dörr. Reach Out!

Nicholas J Alzen

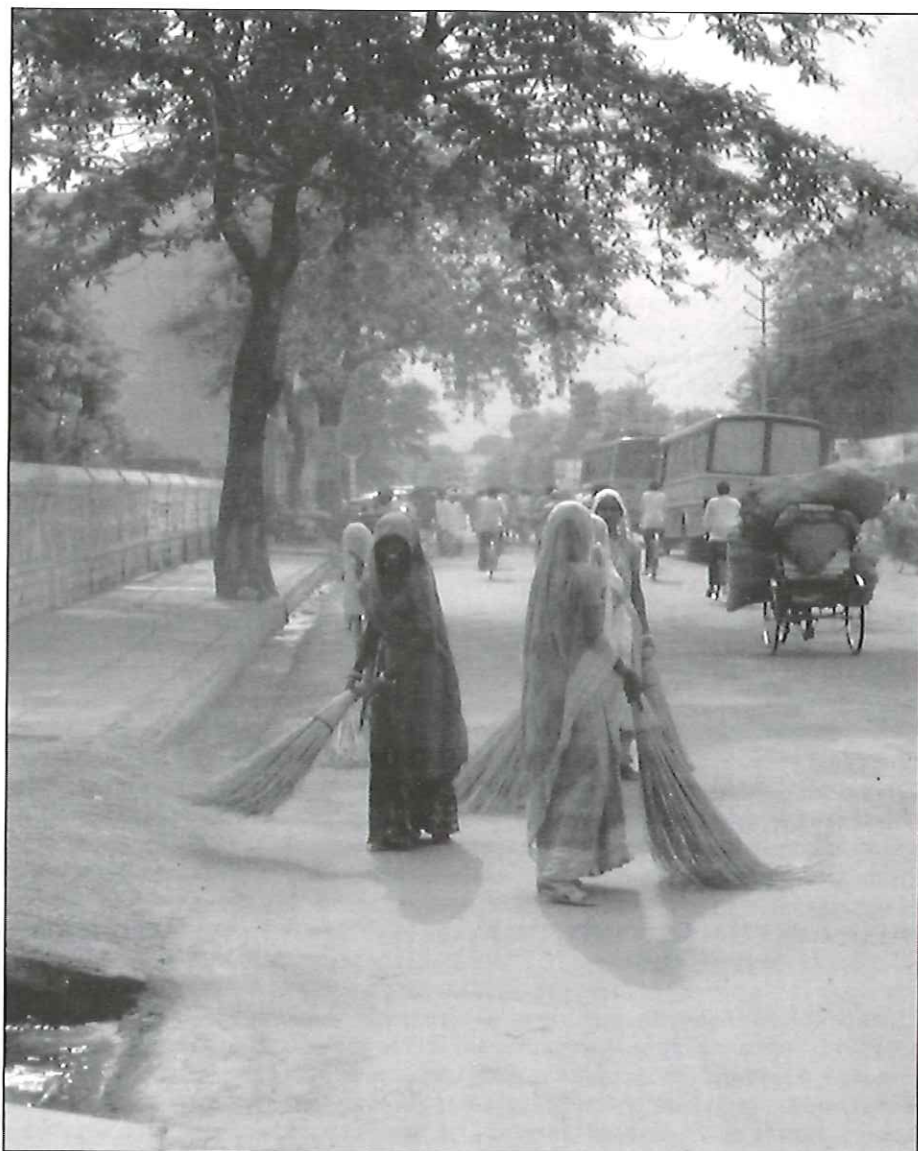

Foto: LARS EKLUND

debatt

Häxjakt på stamfolk

NK Singhs rapport om häxjakt i centrala Indien ("En trollkvinna ska du icke låta leva", SYDASIEN 2/93) ger upphov till en del frågor angående den bild som förmedlas av Indiens stamfolk.

Att stena kvinnor till döds kan aldrig försvaras, därom torde de flesta vara eniga med Singh. Av detta följer att det måste finnas en gräns för vad vi i ett relativistiskt perspektiv kan nöja oss med att välvilligt försöka förstå (och acceptera) utifrån ett antagande om en kulturbunden rationalitet.

I mina ögon är dock den inställning Singh ger uttryck för lika ohållbar som den extrema kulturrelativismen. I Singhs framställning blir steningen av hjälplösa kvinnor en handling som får representera en större kulturell helhet.

Denna helhet karaktäriseras i ensidigt negativa ordalag – trolldom, mord, miss-handel, kollektiva bestraffningar utfärdade under extas och orakelliknande former, voodoo och andra medeltida galenskap.

P g a ett tekniskt fel saknades några nyckelmeningar i Jan Johanssons debattinlägg om häxjakt och stening av kvinnor i SYDASIEN 3/93. Vi publicerar det därför åter – komplett.

När så helheten konstruerats föreslås en slutlig lösning – utrotning medelst utbildning och upplysning.

Singhs variant av den upplysta och sekulariserade rationalismen lämnar knappast något utrymme för en mer nyanserad bild av de sociala och kulturella sammanhangen. Vad som saknas är själva viljan till inlevelse och förståelse för de utsatta stamfolkens situation. I sitt förakt för stamfolken (*the scheduled tribes*) förenas ofta företrädarna för en världslig rationalism med anhängarna av de dominerande religionerna. Man kan fråga sig av vilken anledning även SYDASIEN förmedlar denna bild.

Finns det något hållbart alternativ vid sidan om denna typ av "rationalism" och den extrema kulturrelativismen? Det skulle väl i så fall vara ett mer självreflexivt och kulturkritiskt förnuft. Ett sådant dialektiskt förnuft måste vara vaksamt mot den enfald och etnocentrism som ligger nära till hands vid användandet av en enhetlig (universalistisk/rationalistisk) måttstock.

Samtidigt måste det också vara på sin vakt mot de självmotsägelser och den dubbelmoral som en mångfald (kulturrelativa) måttstockar lätt leder till.

En konstruktiv dialog måste i stället grundas på ett respektfullt möte och en öppenhet för andra människors egna meningssammanhang. De socialt och kulturellt präglade ideer man själv är bärare av definieras och blottläggs i ett sådant möte, vilket underlättar en kritisk granskning av "det egna" såväl som "det andra".

Jan Johansson

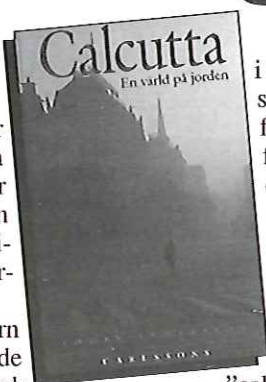
Ofullständigt om Calcutta

Tomas Andersson: Calcutta. En värld på jorden. Carlssons 1993.

Lovvärda ambitioner räcker inte alltid till. Det visar denna nyutkomna monografi över Calcutta som enligt baksidestexten sägs ge något av ett porträtt i "helfigur" av denna legendsusade storstad.

Författaren tillbringade vintern 1989-90 i staden med det uttalade syftet att skriva en bok, och han gick mycket ambitiöst till väga – läste in sig på all tänkbar litteratur, genomförde intervjuer och studerade olika miljöer. Hans möte med Calcutta blev positivt och han ger i boken prov på mycket av det fina han upplevde.

De historiska kapitlen är skrivna med insikt och goda kunskaper, flera av hans personintervjuer, t ex med filmregissören **Mrinal Sen**, är innehållsrika, och hans redogörelse av mötet med indisk byråkrati i samband med att han skulle förnya sitt visum är dråpligt absurd.

Men något riktigt porträtt i helfigur blir det aldrig. Vad som saknas är framför allt fler personliga berättelser från dagens Calcutta, hur det ser ut, hur folk lever och en spegling av den oerhörda variationen och mångfalden. Författaren har nöjt sig med att presentera några få människor och ta dessa som exempel på hur "calcuttianer" i allmänhet lever.

Men i Calcutta är det typiska att olika folkgrupper lever sida vid sida, var och en med sina särskilda traditioner. Man är i första hand bengal, marwari eller biharier, och först därefter "calcuttianer". När författarens enda beskrivning av en familjs liv gäller en marwari-familj med etniska rötter i Rajasthan blir det därför lika generaliserande för calcuttabors liv som det skulle varit att berätta om stockholmare utifrån en grekisk invandrarfamiljs perspektiv.

Dessutom lider boken av att materialet

samlades in för flera år sedan. Den intervju som författaren gjort med en vän om aktuell politik är idag fullständigt inaktuell och borde inte ha funnits med. Om man läser boken tror man dessutom att den andra bron över Hooghlyfloden ännu inte är klar – den stod klar hösten 1992.

Och oturligt nog ur författarens synpunkt har det efter 1990 i samband med Calcuttas 300-årsjubileum i Indien utkommit en strid ström av nya böcker om stadens utveckling – som kunde gett mer aktuell information än den som förmedlas i hans bok.

Som det nu är får läsaren grundliga redogörelser av politik och ideologisk debatt i Calcutta på 1920- och 30-talen men nästan ingenting om dagens politiska förhållanden. Det vore annars oerhört intressant t ex att få veta mer om hur den folkvalda kommunistiska delstatsregeringen kan sitta så säkert i sadeln i Calcutta samtidigt som världskommunismen som sådan är på utdöende.

Lars Eklund

Kvinnligt, kroppsligt och metafertilt i Bangladesh

Jitka Kotalová: Belonging to Others — Cultural Construction of Womanhood Among Muslims in a Village in Bangladesh. Acta Universitatis Upsalensis. Almqvist & Wiksell International. Stockholm 1993.

Hur konstrueras muslimska kvinnors identitet i ett samhälle där de i hög grad är underordnade och osynliga? Detta är en central fråga i en nyutkommen avhandling av **Jitka Kotalová**, kulturantropolog vid Uppsala Universitet. Det svar som successivt ges utgår från att könet är en av många sammanvävda dimensioner i den bengalisk-muslimska kosmologin, som i sin tur ska ses i ett vidare sydasiatiskt sammanhang.

Karakteriseringen av denna kosmologi vägleds av olika idéer från ledande "indologer" som **Marrinoff** och **Dumont**. Vi står således inför en värld i vilken handlingsnormer, sociala klasser, ord och tankar, liksom "yttre" naturfenomen, alla betraktas som hierarkiskt interrelaterade "substanser" i en ständigt flödande process. Individens och kollektivets hälsa, välgång och "livskraft" är här i hög grad beroende av ett gynnsamt sammanflöde av substanser.

I den bangladeshiska varianten av denna kosmologi är den kvinnliga identiteten relaterad till begrepp som *dharma* (normsystemet), *jati* (art – kast), *desh* (lokalitet,

regional "substans") och *gushti* (den patri-linjära släktgruppen). De kultur-logiska sambanden mellan "metafysiska" föreställningar om fertilitet och makt samt komplementariteten mellan manlig heder (*ijjat*) och kvinnlig skam (*lojja*) är också centrala.

Kotalová förlorar sig emellertid inte i en orientalisk diskurs. Tvärtom, de samlade erfarenheterna från en muslimsk by i Bangladesh relateras på ett mycket öppet och eklektiskt sätt till ett flertal teoretiska skolor. Viktigast bland dessa är kanske **Pierre Bourdieus** praxisteori och **Michael Jacksons** antropologiska variant av modern metafor-teori. Habitus-begreppet och kopplingen mellan kropp, handling och kunskap kan mycket väl ses som en av bokens röda trådar.

I ett av de avslutande kapitlen beskrivs den mycket utdragna rituella process som ett giftermål utgörs av. Giftermålet innebär för kvinnans del att hon måste flytta från faderns hus (och släktgrupp) till en främmande man och hans släktingar, något som ofta ger upphov till en splittrad identitet. Trots att Kotalová påvisar vilka typer av provningar detta kan innebära betonar hon att gifta kvinnors dubbla tillhörighet och underkastelse faktiskt även ger en slags fördel gentemot männen. Enligt Kotalová rör det sig om ett övertag av epistemologisk art, eftersom kvinnans dubbla distansering bidrar till en ökad reflexivitet. Är det

männe slavens moraliska övertag gentemot herren som åsyftas?

För den "kvinnomottagande" gruppen föranleder giftermålet en rad försiktighetsåtgärder. Gudinnan Lokhi (Lakshmi) symboliserar den bengaliska idén om det goda livet och "livskraften". Kvinnan ses som en förkroppsligad form av denna pregnant kraft.

I de första faserna av giftermålsriten söker man därför kontrollera och tämja denna utifrånkommande kraft. I slutfasen börjar mannen och hans släktgrupp istället att absorbera den metafysiska kraften. Detta sker dels genom den sexuella föreningen av kroppssubstanser, dels genom att familjemedlemmarna äter det ris kvinnan kokar.

En bieffekt av detta kulturteoretiska förhållningssätt är att de människor av kött och blod, som avhandlingen ändå handlar om, har en tendens att förloras ur sikte. Några allvarliga försök att porträttera enskilda individer görs inte. Eftersom boken med fördel kan ses som ett komplement till mer "empatiska" studier (såsom **Hartmann & Boyce: A Quiet Violence**) utgör inte detta någon egentlig brist.

Belonging to Others ger utan tvekan mersmak. En botanisering i avhandlingens bibliografi kan därför rekommenderas.

Jan Johansson

Pakistan har sina ljusa sidor

Sir Morrice James (Lord Saint Brides): Pakistan Chronicle (Hurst & Co Publishers, London 1992)
Insight Guides: Pakistan (APA Publications, Singapore 1992)

Pakistan är ett land som få skandinaver intresserat sig för, och jag ska erkänna att det dröjt länge innan jag själv fått upp ögonen för att Pakistan är mycket mer än bara politisk instabilitet och muslimsk fundamentalism – bilden som massmedia oftast ger. Mina personliga erfarenheter från korta besök i början av 70-talet var väl heller inte så positiva. Möten med människor i Pakistan präglades alltför ofta av hyckeri och sexuell frustration i det nästan totalt könssegregerade landet.

Det var dessutom på den tiden när överlandrutten från Europa låg helt öppen, och Pakistan bara var ett transitland som det gällde att skynda sig igenom på väg från Afghanistan till Indien. Några djupare kunskaper om Pakistan besatt jag inte, lika lite som de andra i den strida strömmen av resenärer som färdades där varje år på väg till drömmålet Indien.

Men efter att ha läst två nyutkomna böcker om Pakistan har min nyfikenhet väckts på allvar. Pakistan är helt klart ett spännande land med mycket att bjuda på.

Sir Morrice James var en framstående brittisk diplomat och tjänstgjorde som sådan i Pakistan från 1952 till 1966 och har skrivit en intressant berättelse om sin tid i landet och åren därefter som kulminerade i det för Pakistan förödande kriget 1971 och Bangladeshs utbrytning.

Decennierna när Morrice James arbetade i Pakistan var fyllda av dramatik mot en bakgrund av nationell identitetskris. En sekulariserad västutbildad elit sattes 1947 att styra ett islamiskt, traditionsbundet, till stora delar feodalt, samhälle. Det gick inte så bra, redan 1958 tog militären under **Ayub Khan** över styret.

Det var först med **Ali Bhutto** och ännu mer militärdiktatorn **Zia ul Haq** som de styrande mera kom i ideologisk samklang med sina undersåtar.

Också på det internationella planet rådde en märklig paradox. Under alla år har

statsledningen i Pakistan hållit landet nära allierat med västmakterna, först England och sedan USA. Detta trots att stämningarna i landet, t ex under Suezkrisen 1956 och i samband med kriget mot Indien 1965, varit massivt anti-västliga.

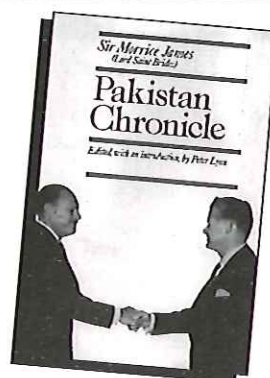
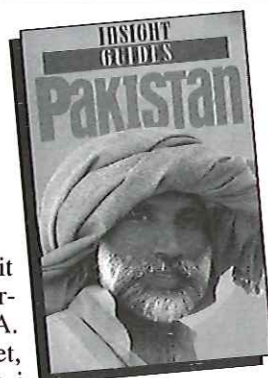
Därför är Morrice James bok intressant, han redogör för spelet bakom kulisserna som möjliggjorde det styrande skiktets dubbelspel. Samtidigt ger han en god sammanfattning av Pakistans historia, lättläst därför att den är personligt skriven.

Det blir inte bara torra fakta. Morrice James berättar om sina möten med **Ayub Khan** och **Ali Bhutto** – som framställs som en iskall, cynisk och brutal maktpolitiker, likaväl som avkopplande vandringar i **Murree Hills** och fascinerande besök hos feodala furstar i **Chitral** och **Balochistan**.

Morrice James hann skriva om tiden fram till 1988, när han dog. Men **Peter Lyon** från Institutet för samväldesstudier i London har kompletterat med ett kapitel om utvecklingen i Pakistan under de senaste åren.

Steket är långt till **Insight Guide Pakistan**. Det är en guide för den presumtive Pakistan-turisten fylld av underbart vackra färgbilder och lockande presentationer av landet och dess provinser.

I likhet med andra **Insight**-guider är det en lång rad personer med ingående kunskaper om landet som svarar för texten, allt från arkeologen **Alan Palmer** som kan det mesta om **Mohenjo-daro** och **Harappa**-kulturen till **Karachi**-journalisten **Mohammad Mian** som är en kännare av den sufiska traditionen med helgon, pilgrimsorter och religiöst inspirerad **qawwali**-musik, så

karaktäristisk för folklig islam i Pakistan, i synnerhet i **Sind**-provinsen.

Bokens redaktör är den brittiska journalisten **Tony Halliday**, som rest mycket i de nordligaste delarna av Pakistan, där bergskedjorna **Himalaya**, **Hindu Kush** och **Karakoram** strålar samman och bildar ett av jordens vackraste bergsområden.

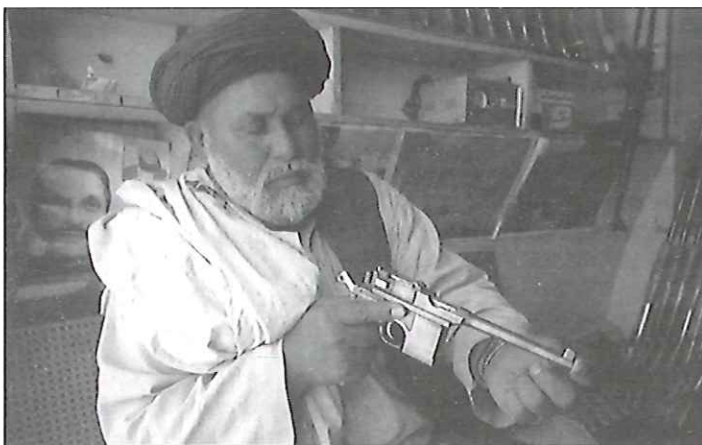
Gränsen för hur långt monsunregnen når går skarp här igenom, vilket medför att det finns såväl frodigt grönskande områden påminnande om **Kashmir** som sterilt torra bergsökna där ingenting växer mer än i de konstbevattade floddalarna. Det är ett mäktigt land som belönar resenären med fantastiska naturscenerier och spännande historia, vare sig man väljer att besöka **Hunza**, **Chitral**, **Swatdalen** eller **Baltistan**.

Det finns två sorters resehandböcker. Dels de som är otroligt praktiskt inriktade – **Lonely Planets** guideböcker är mästare i denna genre. Med en sådan i sin hand kan man i detalj planera vilka hotell man ska undvika, vilken sylta man ska dricka sin fruktjuice på och hur dags expressbussen från **Nowshera** till **Rawalpindi** avgår.

För den som redan bestämt sig för att åka till ett visst land blir det en bibel som hjälper en att få ut maximalt av besöket och undvika att falla i fällor.

Insight Guide Pakistan tillhör den andra kategorin. Man går mindre in i detaljer kring hur själva resandet ska gå till, men ger i stället en bredare bild av landet i fråga med initierade artiklar om historia, geografi och kultur. Det är en bok som skapar lust att resa till Pakistan, och väl där att upptäcka olika delar av landet. Väl på plats är jag övertygad om att jag gärna också har med mig **Lonely Planets** guide som ett komplement.

Lars Eklund

I byn Zarghun Khel, mera känd som Darra Bazar, 45 km från Peshawar, har män ur Afridi-stammen i hundra år hantverksmässigt tillverkat exakta kopior av världens alla skjutvapen, från Enfield-gevär till AK 47:or..

Foto: HEINZ GROSSE/INSIGHT GUIDE PAKISTAN

Insight Guide Pakistan kan beställas genom **SYDASIEN**. Vi säljer boken till särskilt lågt pris, 175 kronor. Att sättas in på postgiro 79 54 96-9 **SYDASIEN**, märk talongen "Pakistan-guide".

AFGHANISTAN

Flyktingar återvänder

FN-källor uppger att iransk polis gått in i flyktingläger och konfiskerat flyktingars uppehållstillstånd. I stället har dessa fått tillfälliga uppehållstillstånd som bara ger dem tid att förbereda sig på att lämna landet. Cirka 800.000 afghanska flyktingar har återvänt från Iran sedan april 1992.

Under första halvåret 1993 återvände 148.155 flyktingar från Pakistan. Över 1,6 miljoner flyktingar hade fram till slutet av augusti återvänt från Pakistan, sedan juli 1990. Men det beräknas ännu finnas 1,7 miljoner afghanska flyktingar kvar i landet. Sedan gerillans maktövertagande i Kabul har dessutom ca 100.000 nya flyktingar sökt sig till Pakistan. (*Afghanistan-Nytt 3/93*)

Fungerande administration

Medan kaos och inbördeskrig råder i Kabul har i all tysthet en fungerande administration kommit i gång i staden Herat i västra Afghanistan. Ismael Khan, självutnämnd emir för provinserna Herat, Farah, Nimroz, Badghis och Ghor, är en av de få krigsherarna i landet som begärt hjälp från FN med återuppbyggnadsarbetet. Redan under kriget visade Ismael Khan stor självständighet och lojalitet mot sitt folk. Han har lyckats avväpna samtliga gerillagrupper i området, där det nu råder fred. Pakistan och Turkmenistan ger aktivt stöd åt Ismael Khan.

INDIEN

Jordbävning dödade 20.000

Jordbävningen i centrala Indien den 30 september var den värsta naturkatastrof som drabbat Indien på många årtionden. Förödelsen i det sockerrördominerade Laturdistriktet i delstaten Maharashtra var i vissa områden total och 350.000 människor fick sina hem förstörda. Ca 20.000 människor uppskattas ha dött vid själva jordbävningen. Därefter har ytterligare människor fått sätta livet till på grund av sjukdomar och vattenbrist.

Katastrofen har ökat oron på många håll i Indien över risken för fler stora jordbävningar, särskilt i Himalayaregionen där den indiska kontinentplattan varje år sjunker 5 cm under den asiatiska landmassan. Deccanplatan, där den senaste jordbävningen inträffade är ett annat seismiskt aktivt område.

Många tätbefolkade städer, bl a Bombay, finns i riskzonen. Kritikerna av de stora dammbyggena såväl i Himalaya som i Narmadafloden har också fått sina farhågor bekräftade av vetenskapsmännen – det är omöjligt att garantera att dammarna håller för de jordbävningar som man vet kommer att inträffa.

Foto: MUSHTAQ ALI

Kashmiriska kvinnor i en förbjuden anti-indisk demonstration i Srinagar.

Foto: SAEED KHAN

Pakistans nye president Leghari t h, Benazir Bhuttos kandidat, gratuleras till segern av oppositionens kandidat Sajjad.

Tövader med Beijing

Indiens premiärminister Narasimha Rao gjorde i september ett statsbesök i Kina, där fiendskapen mellan länderna officiellt begravnades. Överenskommelser om trupp-reduktioner längs gränsen och förhandlingar om de gränstvister som i decennier förbittrat relationen mellan länderna träffades.

Politiska bedömare ser den nyfunna vänskapen som en följd av att båda länderna utsätts för press från den enda återstående supermakten USA. Såväl Indien som Kina har kritiserats för brott mot mänskliga rättigheter och sina satsningar på kärnvapen.

Massakrer i Manipur

Delstaten Manipur i nordöstra Indien slits alltmer sönder av etniska motsättningar mellan den dominerande nagabefolkningen och kukis, ett folk som drevs iväg från sitt traditionella hemland i Burma på 1700-talet och som nu bor i Manipur. Under

perioden januari-september i år dödades 400 människor, 200 skadades, 1.200 hus brändes ner och 3.500 människor blev hemlösa i en ändlös våldsspiral, där massakrer i en nagaby genast följs av en massaker i en kukiby. Situationen förvärras av att flera rivaliserande gerillagrupper kontrollerar stora delar av delstaten medan en maktlös Kongress-ledda koalitionsregeringen plågas av samma interna motsättningar mellan naga- och kukiministrar.

SRI LANKA

Scotland Yardrapport överklagas

En grupp från brittiska Scotland Yard fritog den 16 juli den lankesiska regeringen och dess säkerhetsstyrkor från ansvar i mordet på oppositionsledaren Lalith Athulathmudali i april. Laliths fru Srimani har nu via en grupp lankesiska advokater överklagat Scotland Yards beslut.

Bandaranaikes syster tar över

Det råder oro inom oppositionen. Kronprinsen i det förra regeringspartiet SLFP, Anura Bandaranaike, meddelade den 11 oktober att han lämnar partiet. Detta sen han några månader tidigare suspenderats efter att ha riktat kritik mot sin mor, partiledaren Sirimavo Bandaranaike, för bristande demokrati.

Som nytt styrkecentrum i SLFP har nu Anuras syster Chandrika Kumaranatunge trätt fram. I våras ledde hon en folkallians av partier till seger i provinsvalen över regeringspartiet UNP i tre provinser av sju. Hon installerades också som chefsminister i den folkrika Västra provinsen där huvud-

staden Colombo ligger. I två andra provinser (södra och nordvästra) installerade UNP minoritetsstyren, men Sri Lankas appellationsdomstol beslöt den 8 oktober att det var fel och makten lämnades över till oppositionen.

Med Anuras frånträde ökar systemen Chandrikas makt inom SLFP. Allt pekar nu på att hon kommer att ta över makten i partiet när modern träder tillbaka. Det betyder att Chandrika kan komma att bli partiets presidentkandidat när det blir så dags.

Avvisar fredsinviter

Inbördeskriget i nordöstra Sri Lanka fortsätter med oförminskad styrka. I slutet av sommaren sänkte Tigergerillan två lanke-siska krigsfartyg med många döda som följd. Och i nordöst slog Tigrarna ut tre arméläger vid Weli Oya, "Arméns största nederlag i kriget" som Colombopressen skrev efter händelsen.

Samtidigt pågår försök att få till förhandlingar om fred. Ett försök gjordes i augusti av det Kanadabaserade Världsrådet för Globalt Samarbete som föreslog FN-övervakat stillestånd, buffertzoner, federalism och FN-övervakade val i nordöst. Sri Lankas regering tillbakavisade förslaget med argumentet att det handlar om ett "inre terroristproblem" i landet.

I samma månad hölls ett internationellt seminarium i Colombo på temat demokrati och flyktingar där man också värdade om en lösning på krigets grundproblem och en FN-medling i konflikten. Men Colomboregeringens svar var redan givet sen man nekat inresa till seminariet för FNs Generalsekreterares representant för inre flyktingar, Francis Deng.

Protester mot Voice of America

Voice of America (VOA) har nyligen börjat bygga en jättesändare på Sri Lanka. Med 3 x 500 kilowatts sändare på kortvåg kan VOA nå lyssnare i hela Sydasiens, Östafrika, Mellanöstern, Ryssland och Kina. Därmed är Indiens, Filippinernas och Australiens vägran att släppa in VOA på sin mark inte längre avgörande.

Bygget inleddes i somras utanför den lilla staden Chilaw som ligger på Sri Lankas västkust omkring 8 mil norr om huvudstaden Colombo. Den 18 september samlades 12.000 demonstranter utanför VOA-bygget för att vådra sitt missnöje mot "propagandasändaren". Demonstrationen leddes av prelater från de fyra världsreligionerna (buddhism, hinduism, kristendom och islam), vilket orsakade ett ramaskri från den regeringskontrollerade pressen i Colombo. En degenerering av religionen som mycket väl kan ha den tamilska terrorismen bakom sig, löd några av de ilsknaste kommentarerna.

Trakasserier mot oberoende press

Myndigheterna och regeringspartiet har under de senaste två åren kraftigt ökat trycket mot den lilla oberoende pressen i Sri Lanka.

Kampanjen tog fart sedan en högt uppsatt polisofficer i början av 1992 gick under jorden sedan han i detalj berättat hur landets dödspatruller utrustats med vapen, fordon och politiskt beskydd. Publiceringen av polisofficerns vittnesmål förbjöds och de motspänstiga journalisterna jagades som fria villebråd. De visste sen mordet på den välkände journalisten och poeten Richard de Zoysa något år tidigare att deras liv inte var mycket värda.

När journalisterna har protesterat mot övergreppen och ofriheten har de överfallits, blivit slagna och märkta, och fått sin utrustning förstörd. Därför bildade journalisterna förra året Free Media Movement (FMM) som nu också fått skydd av de Internationella Fredsbrigaderna.

I början av 1993 ordnade FMM en sjudagarskampanj mot övergreppen på journalister. Kampanjen avslutades med en stor demonstration i Colombo, varefter den dåvarande presidenten för Sri Lanka, R Premadasa, i ett offentligt tal sa att han skulle ta itu med FMM. I en samordnad aktion uppsöktes då den fria pressen av folk från elverk, televerk, va-verk, skattemyndigheten och andra för att bli utkräva förhandsbetalning eller för att stänga av p g a påstådd utebliven betalning. Samtidigt har regeringen beordrat samtliga departement att säga upp alla annonskontrakt med de uppstudsiga tidningarna.

Tarzie Vittachchi död

Sri Lankas internationellt mest kända journalist, Tarzie Vittachchi, dog den 17 september, 72 år gammal, i Oxford, England. Han blev känd genom sina prisbelönda skildringar av de anti-tamilska upploppen 1958.

Skogstätcket minskar

Sri Lanka har förlorat hälften av sitt skogstätcke under de senaste decennierna. Det framgår av satellitbilder som nyligen publicerats. Stora skogsarealer har röjts för att ge plats åt olika jordbruksprogram, ca 40.000 hektar årligen. Det utbredda svedj jordbruket har också bidragit till den snabba avskogningen. Dessutom har teodlingen inneburit kalhuggning av bergssluttningarna med svår erosion som följd. (Mallika Wanigasundara, Colombo)

George Keyt avliden

Den lankesiske konstnären George Keyt, som Anders Sjöbohm presenterade i SYDASIEN 3/93, har avlidit. Keyt var den ledande konstnären i sitt land. Han avled på sjukhus.

Tvärstopp för hinduhögern i viktiga indiska delstatsval

Det blev tvärstopp för hinduhögern vid det viktiga delstatsvalet i Nordindien och ett svårt bakslag också för regerande kongresspartiet och premiärministern **Narasimha Rao**.

Visserligen erövrade hindufundamentalisternas parti BJP makten i unionsterritoriet Delhi samt Rajasthan. Men förlusterna i Uttar Pradesh, Indiens största delstat med 125 miljoner invånare, och Madhya Pradesh svider desto värre i skinnet och kommer att för avsevärd tid framöver sätta stopp för partiets alla drömmar och visioner om att erövra makten i hela landet.

De fattiga väljarna i Uttar Pradesh lät sig inte förföras av löftena om ett *Ram Raiya*, ett rike styrt av guden Ram, och röstade istället in en koalition mellan det "socialistiska" *Samajwadi Party* under ledning av före chefsministern **Mulayam Singh** och **Kanshi Rams Bahajan Samaj-party** (BSP), som är de oberörbara politiska front.

Många politiska bedömare i New Delhi drog en lättadens suck efter bakslaget för BJP. Partiet hade tidigare regeringsmakten i alla fyra delstaterna, men sparkades ut i kylan efter det att hindufanatiker den 6 december i fjol stormade och rev den 464 år gamla Babar-moskén i Ayodhya, 800 km öster om huvudstaden.

Under valkampanjen försökte BJP rida på religiös passion och utnyttja krisen i Kashmir, men man misslyckades så totalt att partiet inte ens blev störst i Uttar Pradesh. Lokala frågor och kastöverväganden vägde tyngre. Muslimerna röstade som en man för socialisterna och de oberörbara höll också samman. Det är första gången i Indiens historia som ett parti för oberörbara nu delar makten på delstatsnivå.

Kongresspartiet vann i delstaterna Himachal Pradesh Madhya Pradesh men förlorade stort på de andra fronterna. Fiaskot i Uttar Pradesh, där partiet traditionellt har styrt, kan innebära slutet för premiärminister Rao. Det bör nu stå klart för partiledningen att Rao, 73, är förbrukad och att han är helt oförmögen att föra kongresspartiet till seger i nästa val, som ska hållas senast om två och ett halvt år. Utgången av valen kommer dock knappast att leda till någon omedelbar kris för kongressen, eftersom främste utmanaren BJP också försvagades så kraftigt.

Bo Gunnarsson

Avsändare:
SYDASIEN
Box 1142
221 05 LUND

POSTTIDNING
BEGRÄNSAD EFTERSÄNDNING

Vid definitiv eftersändning återsänds försändelsen med nya adressen noterad på baksidan

Här kunde ditt namn stått förtryckt om du betalat årsavgift. Ett år (=4 nummer) kostar 120 kr i Sverige (Institutioner 150 kr). Övriga Norden 150 kr, övriga världen 210 kr.
Postgiro 79 54 96-9 SYDASIEN

Utgivningspostkontor
LULEÅ 1

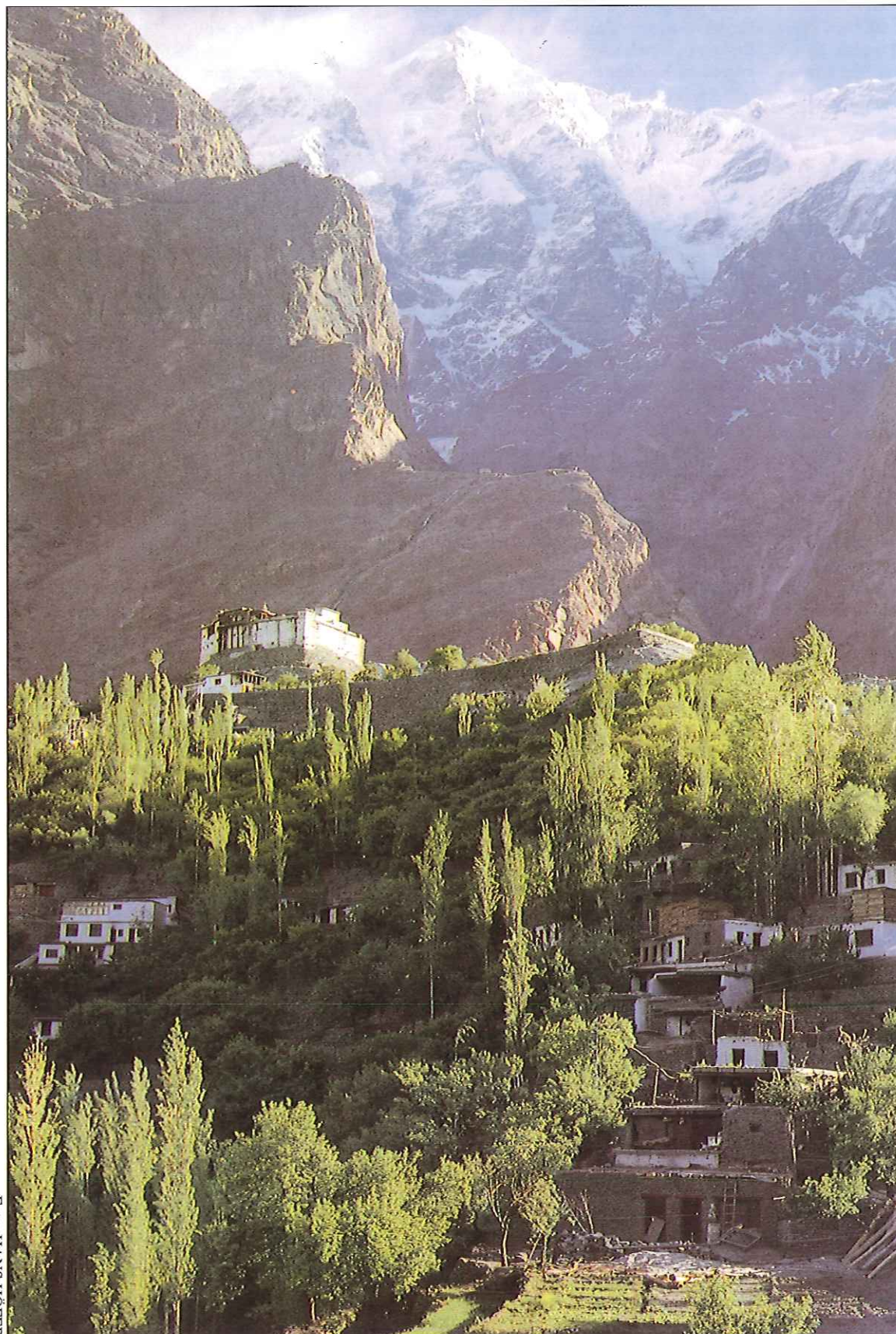

Foto: HANS HÖFFER

Högt ovanför Karakoram Highway – vägförbindelsen genom Hindu Kush mellan Pakistan och Kina – ligger ännu Hunzafurstarnas 400 år gamla palats i Baltit. Härifrån kontrollerade man handeln på Sidenvägen mellan Centralasien och Indien. Karavaner beskattades eller plundrades och Hunza gjorde sig till herrar över slavhandeln i området. Den otillgängliga geografin gjorde att man fick hållas med detta trots att landet formellt sades lyda under ömsom det kinesiska imperiet i norr och kungariket Gilgit i söder, senare Dogra-furstarna av Kashmir. Med briterernas militära expansion i området på 1890-talet kuvades Hunzafurstarna, men det är först de senaste decennierna under pakistanskt styre som området på allvar integrerats med omvärlden. Än i dag är Hunza dock ett land med särpräglad kultur, shamaner och tro på demoner, samt egna språk- burushaski och wakhi. Furstefamiljen bodde kvar i den befästa Baltitborgen tills 1960. Nu bor familjen, som saknar politisk makt, i ett nybyggt palats, Altit Fort, närmare floden.

Lars Eklund